

อักษรจีน : กระบวนการสื่อสารและผลานความหมาย ผ่านอักษรเลียนธรรมชาติ

Chinese Characters : Communication and Meaning -
Merging Process through Nature - Mimicking Characters

อภิญา ศิริวรรณ | Apinya Siriwan

บทคัดย่อ

ตัวอักษรจีนมีกลวิธีการประดิษฐ์ตัวอักษรที่เป็นระบบแบบแผนชัดเจนมาตั้งแต่แรกเริ่ม ผ่านการเปลี่ยนแปลงปรับพัฒนาหลักการสร้างรวมทั้งรูปแบบลักษณะของตัวอักษรให้ตอบสนองต่อการสื่อสารและสังคมที่เปลี่ยนผ่าน บทความนี้มุ่งเสนอภาพวิวัฒนาการของตัวอักษรจีน ผ่านกลวิธีการประดิษฐ์ตัวอักษรจีนและการเปลี่ยนแปลงรูปแบบลักษณะตัวอักษรโดยภาพรวมที่ผ่านมาอย่างต่อเนื่อง สะท้อนภาพความยิ่งใหญ่ของอารยธรรมจีนจากอดีตถึงปัจจุบันผ่านแง่มุมหนึ่งของตัวอักษรจีน

คำสำคัญ : อักษรจีน การสื่อสาร อักษรเลียนธรรมชาติ วิวัฒนาการตัวอักษรจีน
กลวิธีการประดิษฐ์ตัวอักษรจีน

Abstract

Chinese characters contain a distinct systematic character invention process since the beginning through adapting and developing invention principle as well as character's forms and characteristics in response to communication and transitional society. This article aims to present evolution image of Chinese

characters via its overall invention process and the constant change of characters' forms and characteristics in the past. It also reflects the mightiness of Chinese civilization from the past to the present through one of the Chinese characters' aspects.

Keywords : Chinese characters, Communication, Nature - mimicking characters
The evolution of chinese characters, The strategies chinese calligraphy

ความนำ

ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสารของมนุษยชาติ ไม่มีมนุษยชนใดบนโลกนี้ไม่มีภาษา ในขณะที่โลกของเรามีภาษาพูดกว่า 3,000 ภาษา แต่น่าแปลกที่ภาษาที่มีตัวเขียนกลับมีอยู่เพียงไม่ถึง 100 ภาษา (ณัฐพล เดชขจร, 2553 : 8) หรือไม่ถึงร้อยละ 5 ของภาษาทั้งหมด (วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์, 2559 : Online) จรัลวิไล จรุงุโรจน์, ม.ล. (2549 : 21) กล่าวว่า มนุษย์ในปัจจุบันนี้ไม่เว้นแต่ใดกลุ่มใดล้วนแต่มีภาษาพูด เช่นเดียวกับที่ สุริยา รัตนกุล (2555 : 8) มีความเห็นว่า ไม่มีมนุษย์เผ่าพันธุ์ใดล่าหลังจนกระทั่งไม่มีภาษาพูด ตรงกันข้ามกับภาษาเขียนซึ่งเป็นสิ่งที่มีวัฒนธรรมสูงแล้วประดิษฐ์ขึ้นมาภายหลัง ฉะนั้นการค้นคว้าหาหนทางสื่อสารถ่ายทอดด้วยลายลักษณ์อักษรจึงสะท้อนให้เห็นถึงระบบความคิดและครครลองแห่งชีวิตของชนชาตินั้น ๆ ผ่าน “เครื่องหมาย” ที่พวกเขาสร้างได้เป็นอย่างดี หากมองย้อนกลับไปในยุคที่มนุษย์อาศัยอยู่ร่วมกันและสรรค์สร้างระเบียบครครลองต่าง ๆ รวมทั้งก่อร่างสร้างวิถีความคิด ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรมให้เป็นแบบแผนระหว่างกันในสังคมขึ้นนั้น มนุษย์มีเครื่องมือที่ใช้สื่อ “สาร” ระหว่างกันคือภาษาพูด ทว่าข้อมูลจากภาษาพูดนั้นไม่จีรังคงทน นานวันก็ลบเลือนสูญหายได้โดยง่าย การปรับตัวเพื่อขับเคลื่อนความต้องการที่สวนทางกับข้อจำกัดเหล่านี้จึงเกิดขึ้น เกิดเป็นการบันทึกภาษาพูดนั้นอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งนั่นถือเป็นประตูที่เปิดเข้าสู่ “ยุคประวัติศาสตร์” ณัฐพล เดชขจร (2553 : 2) มีความเห็นว่า ตัวเขียนและระบบการเขียนนั้นเป็นสิ่งที่ก่อกำเนิด “ยุคประวัติศาสตร์” กล่าวคือ เมื่ออารยธรรมใดก่อกำเนิดตัวเขียนขึ้นมาได้ อารยธรรมหลังจากนั้นจะเข้าสู่ “ยุคประวัติศาสตร์” เป็นต้นไป ในขณะที่เดียวกัน หากอารยธรรมใดไม่มีตัวเขียน อารยธรรมนั้นก็จะถูกจัดอยู่ในยุค “ก่อนประวัติศาสตร์” นั่นหมายความว่า อารยธรรมที่จะเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ได้นั้น ต้องมีตัวเขียนที่นักโบราณคดีถอดความได้แล้วนั่นเอง

ยุคประวัติศาสตร์ของจีนเริ่มต้นขึ้นเมื่อประมาณ 3,000 กว่าปีที่ผ่านมา หรือในสมัยราชวงศ์ซาง (商, Shāng)¹ นั้นหมายความว่าความเป็นไปของมนุษยชาติ ความรุ่งเรืองเสื่อมถอย การล่มสลาย และการเกิดใหม่ของสรรพสิ่ง มีการบอกเล่าผ่านตัวอักษรจีนมา มากกว่า 3,000 ปีแล้วเช่นกัน ราชวงศ์ซางเป็นช่วงระยะเวลาที่ตัวอักษรจีนยุคแรกเริ่มต้นพัฒนาขึ้น มีการขุดค้นพบหลักฐานทางโบราณคดีสำคัญที่ยืนยันว่า ตัวอักษรจีนยุคแรกสุด ได้มีการบันทึกอยู่บนแผ่นจารึกตัวอักษรโบราณ อันได้แก่ กระดูกเต่าและกระดูกสัตว์ใหญ่ ประเภทต่าง ๆ เช่น กระดุกวัว กระดุกแพะ กระดุกกวางกว่า 160,000 ชิ้นที่ฝังตัวอยู่ใต้พื้นดิน² ในจำนวนนี้พบตัวอักษรจีนที่มองคล้ายรูปวาด เครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์ บางอย่างสลักอยู่ทั้งบนกระดูกเต่าและกระดูกสัตว์เหล่านี้ 4,500 กว่าตัวอักษรที่ไม่ซ้ำกัน แม้กระทั่งปัจจุบันนักโบราณคดีจะสามารถถอดความได้เพียง 1,700 ตัวอักษร (赵学清、张喆, 2011 : 21) แต่ก็นับว่าบานประตูแห่งตัวอักษรจีนโบราณก็ได้แง้มเปิดออกแล้ว เราเรียกตัวอักษรที่ถูกสลักอยู่บนกระดูกสัตว์และกระดูกเต่าเหล่านี้ว่า ตัวอักษร

¹ราชวงศ์ซาง (商, The Shang Dynasty) (1523-1028 ปีก่อนคริสต์ศักราช) (ไฟโรจน์ โพธิ์ไทร และคณะ, 2556 : 14) เป็นราชวงศ์ลำดับที่ 2 แห่งประวัติศาสตร์จีนถัดจากราชวงศ์เซี่ย (夏, Xià) ต่อมา มีการย้ายเมืองหลวงถึง 5 ครั้ง ครั้งสุดท้ายอยู่ที่เมืองอิน (殷, Yīn) จึงมีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าราชวงศ์อิน บางคนก็เรียกราชวงศ์อินซาง (殷商, Yīn shāng) ซึ่งเป็นราชวงศ์แรกในประวัติศาสตร์จีนซึ่งมีประวัติศาสตร์ยาวนาน 400 กว่าปี ราชวงศ์ซางอยู่ในยุคสัมฤทธิ์ตอนต้นของจีน มีตัวอักษรใช้ มีปฏิทินใช้ ปฏิทินกำหนดให้ 1 ปี มี 12 เดือน และ 30 วัน หรือ 29 วัน เป็น 1 เดือน รู้จักการปลูกพืชและทำกิจกรรม จัดเป็นยุคที่ไสยศาสตร์เฟื่องฟู นิยมการเสี่ยงทายด้วยกระดูกเต่ากันมาก ตัวอักษรที่เก่าแก่ที่สุดของจีนหรือ 甲骨文 (Jiǎgǔwén) เกิดขึ้นในสมัยราชวงศ์ซางนี้เมื่อประมาณ 1,300 กว่าปีก่อนคริสตกาล

²ปลายสมัยราชวงศ์ชิง (清朝, Qīngcháo) บริเวณมณฑลเหอหนาน (河南北, Hénnán) เมืองอันหยาง (安阳, ānyáng) หมู่บ้านเสี่ยวคุน ริมฝั่งแม่น้ำหวน ประชาชนที่อาศัยในแถบนั้นและทำการกิจกรรมเลี้ยงชีพ เมื่อมีการไถหรือขุดดินมักจะพบเศษชิ้นส่วนของกระดูกหรือกระดูกสัตว์ที่แตกเป็นชิ้น ๆ อยู่เสมอ ซึ่งชาวบ้านล้วนเกิดความเข้าใจว่าชิ้นส่วนของกระดูกเต่าและกระดูกสัตว์ต่าง ๆ เหล่านั้นคือ “龙骨 (Lónggǔ)” หนึ่งในยารจีนสำคัญในตำรายาสมุนไพรจีน ด้วยเหตุนี้ชาวบ้านจำนวนมากจึงมักจะขุดหาชิ้นส่วนของกระดูกและกระดูกเหล่านั้นเพื่อนำไปจำหน่ายแก่ร้านขายยาในราคาถูก

甲骨文³ (Jiǎgǔwén) เนื้อหาใจความที่ได้บันทึกด้วยอักษร 甲骨文 นั้น มักเป็นการพยากรณ์หรือเสียงทายตามความเชื่อในยุคสมัยนั้น เช่น การประกอบพิธีการเช่นไหว้ฟ้าบูชาดินของสมัยราชวงศ์ซาง การดำเนินชีวิต ผลผลิตการเกษตร การเพาะปลูก ความอุดมสมบูรณ์ การเดินทาง สภาพดินฟ้าอากาศ การยกทัพจับศึก สะท้อนให้เห็นความเชื่อในสิ่งเร้นลับเหนือธรรมชาติและความเชื่อเรื่องโชคลาง โหราศาสตร์ โดยผู้จารึกมักเป็นกษัตริย์หรือนักบวช ตัวอักษร 甲骨文 มีลักษณะเฉพาะที่เด่นชัด คือ มีลักษณะคล้ายรูवादที่มุ่งสื่อสารสิ่งที่เป็นรูปธรรมและความหมายของสิ่งของอันเป็นรูปธรรมนั้น และพยายามสื่อความหมายและถ่ายทอดออกเสียงสิ่งที่ตาเห็นออกมาเป็นรูवादต่าง ๆ ดังนั้นรูปร่างของตัวอักษร 甲骨文 จึงมีความเป็นรูปธรรมสูงและสามารถคาดเดาความหมายได้ (ไพโรจน์ โพธิ์ไทร, 2556 ; คล่อง ศิริประภาธรรม, 2556)

อันที่จริง มนุษย์ในยุคบุกเบิกตัวอักษรของแต่ละภาษาล้วนใช้วิธีบันทึกประวัติศาสตร์ด้วยการวาดภาพตัวแทนหรือภาพสัญลักษณ์แทนความหมายเฉกเช่นเดียวกับตัวอักษรจีนในยุคเริ่มแรกหรือ 甲骨文 (Jiǎgǔwén) ซึ่งภาพตัวแทนนี้ได้สร้างขึ้นเพื่อบอกเล่าเรื่องราวและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือใช้แทนการออกเสียงภาษาพูดในยุคเริ่มแรก ดังเช่น อักษรคูนiform (Cuneiform) อักษรรูปเล่มแรกเริ่มของชาวซูเมอร์ (Sumerian) แห่งอารยธรรมเมโสโปเตเมีย อักษรภาพเฮียโรกลิฟฟิค (Hieroglyphic) ของชาวอียิปต์โบราณแห่งอาณาจักรอียิปต์และชาวมายาโบราณในดินแดนอเมริกากลางแห่งอารยธรรมมายา (Maya) คำพูดของพระเจ้าแห่งอาณาจักรอียิปต์ อักษรเรียงแถวเอ (Linear A) และอักษรเรียงแถวบี (Linear B) ของอารยธรรมอีเจียน (Aegean) ตัวเขียนรุ่นแรกแห่งทวีปยุโรป (ณัฐพล เดชขจร, 2553 : 8) รวมทั้งตัวอักษรจีน ตัวอักษรที่มีประวัติศาสตร์การวิวัฒนาการทางภาษาที่ยาวนานที่สุดในโลกภาษาหนึ่ง ในขณะที่ตัวอักษรเก่าแก่แรกเริ่มอย่างคูนiform (Cuneiform) อักษรรูปเล่มแรกเริ่มของชาวซูเมอร์ (Sumerian) แห่งอารยธรรมเมโสโปเตเมียและอักษรภาพเฮียโรกลิฟฟิค (Hieroglyphic) ของชาวอียิปต์โบราณแห่งอาณาจักรอียิปต์ได้ล่มสลายไปเมื่อประมาณ 2,000 กว่าปีที่แล้ว แต่ทว่าตัวอักษรจีนกลับเดินทางผ่านกาลเวลาไม่สูญสลายไปตามวิภูษะ ยังคงสื่อสารบันทึกเรื่องราวไว้เป็นลายลักษณ์ เป็นตัวอักษรที่ยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน ตัวอักษรจีนจึงไม่เพียงแต่เป็นสมบัติประจำชาติของชนชาติจีนเท่านั้น หากยังเป็นเครื่องแสดงวัฒนธรรมและเป็นแหล่งบันทึกประวัติศาสตร์และอารยธรรมที่สำคัญของโลกอีกด้วย

³甲骨文 (Jiǎgǔwén) ในภาษาจีน “甲” คือกระดองสัตว์ “骨” คือ กระดูก “文” แปลว่า ตัวอักษรหรือภาษาเขียน คำว่า “甲骨文” นี้ จึงกลายเป็นคำที่ใช้เรียกตัวอักษรที่สลักลงบนกระดองเต่าหรือกระดูกสัตว์ใหญ่ทั้งหลาย

ตัวอักษรจีนนั้นแตกต่างกับตัวอักษรไทยและตัวอักษรภาษาอังกฤษที่เราคุ้นเคย ไม่ใช่เพียงรูปร่างหน้าตา แต่รวมถึงระบบของตัวอักษร¹ ข้อแตกต่างสำคัญระหว่างตัวอักษรจีนที่เป็นระบบการเขียนด้วยคำ (logographic writing system) กับตัวอักษรภาษาไทยและภาษาอังกฤษซึ่งเป็นระบบการเขียนด้วยอักษร (alphabetic writing system) นั่นก็คือ ธรรมชาติของตัวอักษรจีนเป็นตัวอักษรที่มุ่งสื่อสาร “ความหมาย” ผ่านรูปตัวอักษรหาใช่ตัวอักษรที่เน้นสื่อสาร “เสียง” อย่างที่ระบบตัวเขียนในภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษเป็น² ธรรมชาติดั้งเดิมของตัวอักษรโครงสร้างสี่เหลี่ยมจัตุรัส (方块字, Fāngkuàizì) อย่างตัวอักษรจีนนั้น หนึ่งตัวอักษรคือหนึ่งพยางค์ หนึ่งพยางค์คือหนึ่งคำ และตัวอักษรจีนทุกตัวล้วนเกิดขึ้นจากเส้นขีด (笔画, Bìhuà)³ หลากหลายรูปแบบตั้งแต่ 1 เส้นขึ้นไปมาสัมพันธ์ประกอบกันในหลากหลายลักษณะ ทั้ง “เว้นห่าง, เชื่อมต่อ, ซ้อนทับ”⁴ อาจน้อยที่สุดเพียง 1 เส้น เช่น ตัวอักษร 一 (Yī) หรือมากมายถึง 36 เส้น และ 51 เส้น เช่น ตัวอักษร 龔 (Gōng) และ 龔 (Gōng)

¹ระบบตัวอักษรหรือระบบตัวเขียนที่มีความสัมพันธ์กับภาษาทั่วทั้งโลกโดยตรงในปัจจุบันนี้มีอยู่ 3 รูปแบบ (จรัลวิไล จรุงโรจน์, 2549 : 168) ได้แก่ 1. ระบบการเขียนด้วยคำ (logographic writing system) เช่น ตัวอักษรจีน 2. ระบบตัวหนังสือพยางค์ (syllabic writing system) เช่น ตัวอักษรภาษาญี่ปุ่น และ 3. ระบบการเขียนด้วยอักษร (alphabetic writing system) เช่น ตัวอักษรภาษาอังกฤษ ตัวอักษรภาษาไทย ตัวอักษรภาษาเกาหลี โดยระบบการเขียนภาษาเขียนส่วนใหญ่ที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในโลกคือระบบตัวอักษร (Alphabetic system หรือ Alphabetic Writing) (ปราณี กุลละวณิช และคณะ, 2537 : 72)

²ตัวอักษรจีน แก่ไขปัญหาาระบบเสียงที่แตกต่างกันในแต่ละภูมิภาคของจีนได้อย่างสิ้นเชิง เพราะในขณะที่เสียงอ่านของตัวอักษรแตกต่าง แต่ความหมายที่สื่อสารผ่านตัวอักษรนั้นเหมือนกัน ทำให้สามารถสื่อสารกันได้ด้วยอักษรสื่อความนี้โดยไม่มีปัญหา

³เส้นขีดเป็นส่วนประกอบที่เล็กที่สุดของตัวอักษรจีน กล่าวได้ว่าหากไม่มีเส้นขีดก็ปราศจากตัวอักษรจีน เส้นขีดพื้นฐาน มีทั้งหมด 6 เส้น คือ เส้นตรงแนวนอน 一 (横, Héng) , เส้นตรงแนวตั้ง | (竖, Shù) , เส้นลากจากขวาไปล่างซ้าย 丿 (撇, Piě) , เส้นลากจากซ้ายไปล่างขวา ㇇ (捺, Nà) , เส้นจุด 丶 (点, Diǎn) และเส้นยก ㇇ (提, Tí) เมื่อเส้นพื้นฐานเหล่านี้เขียนด้วยวิธีการเขียน 3 แบบ คือ หัก (折, Zhé) โค้ง (弯, Wān) ตะขอ (钩, Gōu) จากเส้นขีดพื้นฐานจำนวน 6 เส้น จะกลายเป็นเส้นขีดประสมอีกกว่า 40 เส้นที่แตกต่างรูปร่างลักษณะกัน

⁴ความสัมพันธ์ระหว่างเส้นขีดแต่ละเส้นที่ประกอบขึ้นเป็นตัวอักษรจีนนั้นเป็นไปในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้ 1) สัมพันธ์แบบเว้นห่าง เช่น 三、川、小、六 เส้นขีดไม่สัมผัสหรือซ้อนทับกัน 2) สัมพันธ์แบบเชื่อมต่อ เช่น 广、口、上、工、乙、凸 เส้นขีดต่อขีดแต่ไม่ซ้อนทับ 3) สัมพันธ์แบบซ้อนทับ เช่น 十、丈、中、车、九 เส้นขีดจะทับซ้อนซึ่งกันและกัน (王秀荣, 2013 : 135)

ด้วยระบบตัวอักษรในภาษาไทยและภาษาจีนที่แตกต่างกันเป็นทุนเดิม ประกอบกับเส้นขีดจำนวนมากในตัวอักษรจีนที่ดูยุ่งเหยิงซับซ้อนจนกลายเป็นความเชื่อของผู้ไม่เคยสัมผัสต้องเห็นว่าตัวอักษรจีนไร้ระบบกฎเกณฑ์แห่งการเขียนไปโดยปริยาย แต่ที่จริงแล้วภายใต้เส้นขีดที่ดูเหมือนยุ่งเหยิงและซับซ้อนเหล่านี้มีที่มาอย่างเป็นระบบแบบแผน มีกลวิธีการประดิษฐ์ที่น่าทึ่ง ไม่เพียงแต่สะท้อนความเพียรพยายามในการดิ้นรนสร้างหนทางแห่งการสื่อสารระหว่างกันในอดีตของชนชาติจีน ทั้งยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่ส่งสะท้อนถึงภูมิปัญญา พลังจินตนาการ ระบบความคิด และความสร้างสรรค์ตลอดช่วงระยะเวลา 3,000 กว่าปีของชนชาติจีนได้เป็นอย่างดี

อักษรจีน กระบวนการสื่อสารและผสมผสานความหมายผ่านอักษรเลียนธรรมชาติ

ภาษาจีนมีภาษาพูดและภาษาเขียนที่เป็นระบบแบบแผนชัดเจน มีระบบเสียงตัวอักษร คำ ประโยค หลักภาษาที่ล้วนแต่มีกฎเกณฑ์แน่ชัด ในแง่ของระบบเขียนตัวอักษรจีน จีนเป็นชนชาติที่มีทฤษฎีและหลักในการประดิษฐ์และวิเคราะห์ตัวอักษรของตนเอง ตั้งแต่ครั้งอดีต กว่า 3,000 ปี ที่ตัวอักษรจีนทำหน้าที่สะท้อนชีวิต บันทึกค่านิยมความคิด ความเชื่อ บันทึกประวัติศาสตร์ความเป็นไปของทุกสรรพสิ่งไว้เป็นลายลักษณ์อักษร พร้อม ๆ กับการเปลี่ยนแปลงปรับรูปลักษณะการเขียนรวมทั้งกลวิธีการประดิษฐ์ตัวอักษรในรูปแบบต่าง ๆ อย่างเป็นขั้นเป็นตอนมาอย่างยาวนานและต่อเนื่อง ที่สำคัญเป็นแบบแผนชัดเจน ทฤษฎี 六书 (Liù shū)^๖ ทฤษฎีการประดิษฐ์อักษรจีนโบราณ ได้จำแนกหมวดหมู่ของตัวอักษรจีนตามลักษณะการสร้างตัวอักษรไว้อย่างละเอียด โดยยกกลวิธีประดิษฐ์

^๖六书(Liù shū) คือทฤษฎีการประดิษฐ์ตัวอักษรจีนโบราณ 6 ประเภท เดิมคำว่า 六书 นี้มีปรากฏใช้ตั้งแต่สมัยราชวงศ์โจวตะวันตก (西周) แต่เป็นที่รู้จักแพร่หลายจาก《说文解字》(Shuō wén jiě zì) คัมภีร์ตัวอักษรจีนเล่มแรกในประวัติศาสตร์จีนที่ 许慎 (Xǔ shèn : 58-147) นักอักษรศาสตร์และวรรณคดีจีนสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันออกได้เรียบเรียง ซึ่ง 许慎 (Xǔ shèn) ได้ใช้หลักการประดิษฐ์ตัวอักษรจีนโบราณ 六书(Liù shū) นี้ มาวิเคราะห์แบ่งประเภทและจำแนกหมวดหมู่โครงสร้างตัวอักษรจีนจำนวน 9,353 ตัว โดยได้แบ่งประเภทหมวดหมู่ อธิบายขยายความลักษณะของตัวอักษรแต่ละตัวให้เห็นอย่างเด่นชัด (王秀荣, 2013 : 59)

ตัวอักษรจีนไว้ 6 ประเภท⁹ ประกอบด้วย 象形 (Xiàngxíng) ลอกเลียนรูป, 指事 (Zhǐshì) บ่งชี้ความ, 会意 (Huìyì) ผสานความ, 形声 (Xíngshēng) รูปเสียง ประสาน, 假借 (Jiǎjiè) และ 转注 (Zhuǎnzhù) หากแต่หลักที่เกี่ยวข้องกับการประดิษฐ์ตัวอักษรใหม่นั้นมีเพียง 4 ประเภทแรกเท่านั้น (邵敬敏, 2007 : 72) เกิดเป็นตัวอักษรที่มีกลวิธีการประดิษฐ์ที่แตกต่าง โดยสามารถเรียกชื่อตัวอักษรแต่ละประเภทตามกลวิธีที่ประดิษฐ์ได้ดังต่อไปนี้ คือ 象形字 (Xiàngxíng zì) ตัวอักษรลอกเลียนรูป, 指事字 (Zhǐshì zì) ตัวอักษรบ่งชี้ความ, 会意字 (Huìyì zì) ตัวอักษรผสานความ, 形声字 (Xíngshēng zì) ตัวอักษรรูปเสียงประสาน

1. 象形字 (Xiàngxíng zì) ตัวอักษรลอกเลียนรูป

หากแปลความจากตัวอักษร 象 (Xiàng) หมายถึง เหมือน ประหนึ่ง 形 (Xíng) คือ รูปร่าง เค้าโครง 象形 (Xiàngxíng) จึงหมายถึงการประดิษฐ์ตัวอักษรจีนโดยลอกดึงเอาลักษณะเด่นที่เป็นรูปธรรมชัดเจนของสรรพสิ่งต่าง ๆ ตามที่ตาสัมผัสมองเห็นได้ออกมาเป็นรูปเสมือนจริง ดังนั้น จุดเด่นของตัวอักษรแบบ 象形 (Xiàngxíng) นี้ นอกจากรูปลักษณะที่คล้ายภาพวาด มีความเสมือนจริงและเป็นรูปธรรมสูงแล้ว มักจะมีลักษณะเด่นภายนอกทางด้านโครงสร้างรูปร่างบางประการที่สามารถโยงให้ผู้รับสารสามารถ “มองออก” ว่าตัวอักษรนั้นสื่อถึงสิ่งใด แน่نونที่สุดว่า ตัวอักษร 象形字 (Xiàngxíng zì) นี้เป็นตัวอักษรในยุคแรกเริ่มบุกเบิกการประดิษฐ์ตัวอักษรของจีน เป็นพื้นฐานสำคัญในการต่อยอดการประดิษฐ์ตัวอักษรจีนในลักษณะอื่น ๆ ในยุคต่อมาภายหลัง นับว่า ตัวอักษร 象形字 (Xiàngxíng zì) เป็นประตูที่เปิดเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ของจีนอย่างแท้จริง ตัวอักษรที่ใช้วิธีประดิษฐ์แบบ 象形 (Xiàngxíng) นี้ โดยมากมักมีความหมายเกี่ยวเนื่องกับร่างกายมนุษย์ สัตว์ และสรรพสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติ (王秀荣, 2013 : 59) หรือเทียบยก

⁹假借 (Jiǎjiè) และ 转注 (Zhuǎnzhù) ถือเป็นหลักการนำตัวอักษรจีนที่มีอยู่เดิมไปใช้สร้างคำใหม่จึงไม่นับเป็นการสร้างตัวอักษรขึ้นมาใหม่

จากสิ่งที่สัมผัสมองเห็นได้ง่าย มีความเป็นรูปธรรมสูง ดังตัวอย่างในตาราง ต่อไปนี้¹⁰

						
ตา (目)	หัวใจ (心)	ปาก (口)	ฟัน (牙)	มือ (手)	คิ้ว (眉)	หู (耳)
						
คน (人)	ผู้หญิง (女)	ทารก (子)	คนแก่ (老)	ขาเกี่ยวกัน (交)	เด็ก (儿)	ร่างกาย (身)

ตัวอักษรลอกเลียนรูป 象形字 ที่เกี่ยวข้องกับ “มนุษย์”
ที่มา : สรุปรูปความและดัดแปลงจาก 王秀荣 (2013 : 70 - 73)

						
นก (鸟)	กา (乌)	ม้า (马)	ช้าง (象)	กวาง (鹿)	เต่า (龟)	วัว (牛)
						
แพะ (羊)	ปลา (鱼)	สุนัข (犬)	มังกร (龙)	งู (蛇)	เสือ (虎)	หนู (鼠)

ตัวอักษรลอกเลียนรูป 象形字 ที่เกี่ยวข้องกับ “สัตว์”
ที่มา : สรุปรูปความและดัดแปลงจาก 王秀荣 (2013 : 63 - 65)

¹⁰รูปตัวอักษรประกอบในบทความนี้คัดลอกอ้างอิงจาก 海恩. (2010). [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.vividict.com>. สืบค้นเมื่อ [2559, เมษายน 15].

อักษรจีน : กระบวนการสื่อสารและผสานความหมายผ่านอักษรเขียนธรรมชาติ

					
น้ำ (水)	ไฟ (火)	ภูเขา (山)	ต้นไม้ (山)	ผล (果)	ฝน (雨)
					
เมฆ (云)	ลำธาร (川)	พระอาทิตย์ (日)	พระจันทร์ (月)	รวงข้าว (禾)	บิน (飞)

ตัวอักษรลอกเลียนรูป 象形字 ที่เกี่ยวข้องกับ “สิ่งธรรมชาติ”

ที่มา : สรุปลความและดัดแปลงจาก 王秀荣 (2013 : 74 - 76)

					
ประตู (门)	ทางเดิน (行)	เสื้อผ้า (衣)	ที่นา (田)	บ่อน้ำ (井)	เรือ (舟)
					
ผลแตง (瓜)	ช้อน (勺)	รถ (车)	ภาชนะ (鼎)	หน้าต่าง (户)	มีด (刀)

ตัวอักษรลอกเลียนรูป 象形字 ที่เกี่ยวข้องกับ “สรรพสิ่งต่าง ๆ”

ที่มา : สรุปลความและดัดแปลงจาก 王秀荣 (2013 : 66 - 69)

ทั้งนี้ การสร้าง “รูปเสมือน” ให้ปรากฏชัดในตัวอักษรนั้น สะท้อนระบบความคิด ความเข้าใจ และมุมมองที่มีต่อสรรพสิ่งต่าง ๆ ของคนในยุคโบราณกาลได้อย่างเด่นชัด ดังที่ 严文明 (2006 : 325) ได้กล่าวว่า การค้นหา คัดสรรภาพจำ และเลือกหยิบจุดเด่น ที่ชัดเจนที่สุดของสิ่งที่ตาเห็นแล้วมุ่งสื่อสารถ่ายทอดสารนั้นออกมาเป็นตัวอักษรที่เสมือนภาพไปสู่ผู้รับสารให้เข้าใจอย่างถ้วนถ้วนตรงกันนั้น เป็นเสมือนกระบวนการขีดเกล้าวิถุติบระหว่างผู้คนในสังคมที่อยู่ในช่วงเวลานั้น ต้องอาศัยประสบการณ์ตรงและพื้นฐานในชีวิต

กลั่นกรองและผนวกเข้ากับจินตนาการของผู้ประดิษฐ์ตัวอักษร ด้วยเหตุนี้จึงพบตัวอักษรตัวเดียวกันแต่มีหลากหลายรูปแบบไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับว่าผู้ส่งสารแต่ละคนจะพิจารณาแก่นกลั่น “วัตถุดิบ” นั้นอย่างไร ด้วยเหตุนี้ความเป็นมาตรฐานที่สามารถยึดเป็นรูปแบบเดียวกันได้ของตัวอักษรประเภทนี้จึงน้อย เช่น ตัวอักษร 鹿 (Lù) ที่แปลว่า กวาง จากหลักฐานที่ขุดพบ พบว่ามีลักษณะการเขียนหลายรูปแบบ ดังนี้   หรือตัวอักษร 鸟 (Niǎo) ที่หมายถึง นก   หรือ 鱼 (Yú) ที่หมายถึง ปลา ก็มีลักษณะการหยิบยกและนำเสนอที่แตกต่างกันหลายรูปแบบ คือ   และหากสังเกตให้ดีจะพบว่ารูปแบบมุมมองการนำเสนอตัวอักษร 象形字 แต่ละตัวมีจุดเน้นและวิธีการนำเสนอที่หลากหลายแตกต่างกัน ทั้งนำเสนอรูปทรงโครงสร้างเต็มตัวทั้งหมด นำเสนอเฉพาะส่วนสำคัญเฉพาะจุด หรือนำเสนอแบบเชื่อมโยงความสัมพันธ์เข้าหาจุดเน้น และในขณะเดียวกันก็มีมุมมองหรือทิศทางในการมองที่แตกต่างกันด้วย เช่น มุมหน้าตรง มุมข้าง มุมบน มุมล่าง มุมตัดขวาง เป็นต้น (王秀荣, 2013 : 60 - 61) เช่น

นำเสนอแบบเต็มตัว		
	ข้าง (象)	ม้า (马)
นำเสนอเฉพาะส่วน		
	วัว (牛)	แพะ (羊)
เชื่อมโยงเข้าหาจุดเน้น		
	ผลแตง (瓜)	ผลของต้นไม้ (果)
มุมมองด้านหน้า		
	ดวงตา (目)	จมูก (白)
มุมมองด้านข้าง		
	ผู้หญิง (女)	มือขวา (手)
มุมมอง		
	เมฆ (云)	ฝน (雨)

มูมบน		
	ทุ่งนา (田)	เรือ (舟)
มูมตัดขวาง		
	ตั้งครรภ์ (孕)	ห่อหุ้ม (包)

ที่มา : สรุปความและตัดแปลงจาก 王秀荣 (2013 : 60 - 61)

ถึงแม้ตัวอักษร 象形字 (Xiàngxíng zì) จะเป็นจุดเริ่มต้นแห่งการกำเนิดตัวอักษรจีนที่ทรงพลังเพียงใด แต่ก็ยังไม่สามารถตอบสนองต่อการเป็นเครื่องมือสื่อสารที่สมบูรณ์ได้ 《说文解字》 คัมภีร์ตัวอักษรจีนโบราณสมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันออก (东汉, Dōnghàn) ระบุว่า ตัวอักษรจีนที่สร้างด้วยกลวิธี 象形 (Xiàngxíng) นั้นมีอยู่เพียง 364 ตัว จาก 9,353 ตัวที่นำมาจำแนกประเภท หรือคิดเป็นร้อยละ 3.89 เท่านั้น (马景仑, 2002 : 23 ; 严文明, 2006 : 327) ซึ่งนับว่าเป็นจำนวนที่น้อยเป็นอันดับ 2 ในบรรดาวิธีการประดิษฐ์ตัวอักษรจีนทั้ง 4 ประเภท สาเหตุอยู่ที่จุดเด่น เหตุเพราะ 象形字 (Xiàngxíng zì) คืออักษรเขียนธรรมชาติ โดดเด่นในการถ่ายทอดสิ่งที่เป็นรูปธรรม รูปร่าง โครงสร้างที่มองเห็นผ่านสายตา โดยดึงจุดเด่นออกมาประดิษฐ์เป็นตัวอักษรที่เหมือนภาพวาด แต่มาเสียสายเหลือเกินที่สิ่งที่มีมนุษย์สามารถมองเห็นผ่านตาหรืออาศัยการสำรวจด้วยประสาทสัมผัสตรงจนสามารถบรรยายถ่ายทอดออกมาอย่างเป็นรูปธรรมเช่นนี้นั้นมีจำนวนจำกัด ที่มีอยู่มากนั้นกลับเป็นสิ่งที่ไม่สามารถสัมผัสจับต้องหรือมองเห็นได้ด้วยสายตาโดยตรง สิ่งที่เป็นนามธรรม เช่น อารมณ์ความรู้สึกนึกคิดนั้นยากที่จะบรรยายถ่ายทอดออกมาเป็นภาพวาดเล็ก ๆ และหากแม้จะสามารถรังสรรค์ให้กลายเป็นตัวอักษรภาพหนึ่งตัวได้ ก็คงประกอบด้วยเส้นขีดที่มากและซับซ้อน ไม่สะดวกในการสร้างและใช้งาน เมื่อยุคสมัยเปลี่ยน สังคมพัฒนาตามความรวดเร็วและความสะดวกในการสื่อสารเป็นสิ่งที่มนุษย์ปรารถนา ตัวอักษรแบบ 象形字 (Xiàngxíng zì) ที่แต่เดิมประกอบด้วยเส้นขีดที่มากและซับซ้อนเนื่องด้วยเหตุปัจจัยในการสร้างที่ต้องการถ่ายทอด “ความเหมือน” จากต้นแบบให้ “มองออก” ง่ายที่สุด จึงถูกปรับลดตัดทอนจำนวนเส้นวาดที่มากมาย และซับซ้อนนั้นให้ลดน้อยเพื่อง่ายและสะดวกต่อการใช้งานมากยิ่งขึ้น และนั่นจึงนำไปสู่การสูญเสียความเป็น “รูปภาพ” ที่ถ่ายทอดความเสมือนจริงของบรรดาสรรพสิ่งต่าง ๆ อันเป็นจุดเด่นสำคัญในตัวอักษรแบบ 象形字 (Xiàngxíng zì) ไป (张静贤, 2004 ; 19 ; 邵敬敏, 2007 : 72) ในท้ายที่สุดความหมายที่ถ่ายทอดและผูกติดกับตัวอักษรที่ลอกเลียนแบบความเสมือนจริงจึงกลายเป็นรูปสัญลักษณ์ที่ยากจะตีความความหมายจากรูปตัวอักษรได้อีกต่อไป

2. 指事字 (Zhǐshì zì) ตัวอักษรบ่งชี้ความ

เมื่อเวลาเปลี่ยนผ่าน การประดิษฐ์ตัวอักษรจีนก็มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาขึ้นตามลำดับเช่นกัน บนพื้นฐานของการถ่ายทอดข้อมูลผ่านตัวอักษรแบบลอกเลียนรูป 象形字 (Xiàng xíng zì) มนุษย์เริ่มเรียนรู้ว่าสิ่งที่สามารถลอกเลียนและถ่ายทอดออกมาเป็นภาพที่แสดงความเป็นรูปธรรมชัดเจนได้นั้นมีจำนวนน้อยกว่าสิ่งที่พวกเขาต้องการสื่อสาร มนุษย์เริ่มเรียนรู้เมื่อพบทางตันว่าหลายสิ่งไม่อาจ “วาด” ออกมาเป็นรูปภาพหรือหากทำได้ “ตัวอักษร” ของพวกเขาจะมีความซับซ้อนหรือประกอบด้วยเส้นขีดจำนวนมาก เมื่อสรรพสิ่งบนโลกนี้ไม่ได้เป็นรูปธรรมไปเสียทุกอย่าง และสิ่งที่เป็นนามธรรมก็ดูเหมือนจะมีอยู่เป็นจำนวนมากกว่า มนุษย์เริ่มทำความรู้จักกับการใช้สิ่งหนึ่งแทนสิ่งหนึ่งเพื่อถ่ายทอดความหมายตามที่ตนต้องการ เริ่มเรียนรู้ที่จะใช้สัญลักษณ์ถ่ายทอดความเป็นนามธรรม เกิดเป็นรูปแบบกลวิธีการประดิษฐ์ตัวอักษรที่เรียกว่า 指事 (Zhǐ shì) หรือการใช้สิ่งหนึ่งสิ่งใดชี้บ่งความหมายของอีกสิ่งหนึ่งให้ชัดเจนขึ้นนั่นเอง

ตัวอักษรแบบ 指事字 (Zhǐshì zì) นั้น เป็นรูปแบบการประดิษฐ์ตัวอักษรโดยใช้สัญลักษณ์นามธรรมมารบุงชี้ แสดงจุดสังเกตเพื่อแสดงความหมายให้แก่ตัวอักษร ทั้งนี้ แม้ลักษณะโดยรวมยังไม่หลุดพ้นจากความเป็นรูปเสมือนจริงไปเสียทั้งหมด แต่ทว่าก็มีใช้การถ่ายทอดสิ่งที่เป็นรูปธรรมไปเสียทั้งหมดอีกต่อไปแล้วเช่นกัน รูปแบบการประดิษฐ์ตัวอักษรแบบบ่งชี้ความหรือ 指事 (Zhǐshì) นั้น แบ่งเป็น 2 ลักษณะ อธิบายให้เห็นภาพโดยง่ายก็คือ ลักษณะแรกเป็นการกำหนดสัญลักษณ์ใหม่เพื่อใช้แทนความหมายนามธรรมที่สมบูรณ์ และอีกลักษณะหนึ่งเป็นการเพิ่มเติมสัญลักษณ์บางอย่างลงบนตัวอักษรเดิมที่มีอยู่เพื่อชี้แนะเชื่อมโยงให้มองเห็นความหมายที่ลึกลงไปจากพื้นฐานความหมายเดิม (张静贤, 2004 : 19 - 20 ; 邵敬敏, 2007 : 72 - 73)

2.1 การกำหนดสัญลักษณ์ใหม่เพื่อใช้แทนความหมายนามธรรมที่สมบูรณ์

ตัวอักษร 指事字 ในอดีต	一	二	三	上	下
ตัวอักษรจีนปัจจุบัน	一	二	三	上	下
ความหมาย	หนึ่ง	สอง	สาม	บน	ล่าง

การใช้เส้นตรงลักษณะต่าง ๆ ในตารางข้างต้นไม่ได้สื่อถึงสิ่งที่เป็นรูปธรรมอย่าง ท่อนไม้ หรือของแข็ง ยาว ที่สามารถจับต้องได้แต่อย่างใด หากแต่แสดงถึงความหมายเชิงนามธรรม อันได้แก่ จำนวนตัวเลขหรือตำแหน่ง เช่น “一”、“二”、“三” แสดงถึงจำนวน 1, 2 และ 3 ตามลำดับ ส่วนการใช้เส้นตรงแนวนอนที่สั้นกว่าวางอยู่บนเส้นตรงแนวนอนอีกเส้นหนึ่งก็เพื่อระบุถึงตำแหน่ง “บน” กลับกัน การใช้เส้นตรงแนวนอนที่สั้นกว่าวางอยู่ด้านล่างเส้นตรงแนวนอนอีกเส้นหนึ่ง ระบุถึงตำแหน่ง “ล่าง” ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนสัมพันธ์จับต้องไม่ได้ หรือเป็นความหมายเชิงนามธรรมนั่นเอง

2.2 การเพิ่มเติมสัญลักษณ์บางอย่างลงบนตัวอักษรเดิมที่มีอยู่เพื่อชี้เข้าเชื่อมโยงให้มองเห็นความหมายที่ลึกลงไปจากพื้นฐานความหมายเดิม

ลักษณะตัวอักษรบ่งชี้ความหรือ 指事字 (Zhǐshì zì) ในรูปแบบที่ส่งนี้จะเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับตัวอักษรแบบลอกเลียนรูปหรือ 象形字 (Xiàng xíng zì) โดยตรง กล่าวคือ เป็นการปรากฏร่วมของสัญลักษณ์นามธรรมกับตัวอักษรเสมือนจริงที่มีอยู่แต่เดิมแล้ว ซึ่งการนำสัญลักษณ์นามธรรมเข้าไปวางประกอบในตัวอักษร 象形字 (Xiàng xíng zì) ในบริเวณใดบริเวณหนึ่งก็เพื่อเป็นจุดอ้างอิงเชื่อมโยงและบ่งชี้ความหมายที่ต้องการสื่อเน้นเข้าสู่จุดเน้นในอักษรเสมือน ทั้งนี้ การใช้ “สิ่งใหม่” เดิมเข้าไปใน “สิ่งเดิม” แบบที่ตัวอักษร 指事字 (Zhǐshì zì) ทำนั้น ก็เพื่อยืมความหมายจากอักษรเสมือนจริงที่มีอยู่และเชื่อมโยงบ่งชี้ความหมายที่ต้องการสื่อจากจุดเฉพาะบางจุดนั้นให้ชัดเจน เพื่อให้เป็นจุดสังเกตและโยงเข้าสู่จุดเน้นให้ชัดเจนขึ้น หรือดึงเอาความหมายนามธรรมที่แฝงอยู่ในตำแหน่งต่าง ๆ ที่ผู้ประดิษฐ์ตัวอักษรต้องการออกมา

ตัวอักษร 指事字 (Zhǐshì zì)		องค์ประกอบการสร้างคำ			ความหมาย
		ตัวอักษรเดิม 象形字 (Xiàng xíng zì) เดิม	+	สัญลักษณ์ นามธรรม	
 รากไม้ (本)	→	 ต้นไม้	+		บนตัวอักษร “ต้นไม้” เดิม สัญลักษณ์เข้าไปตรงส่วน ปลายด้านล่าง เพื่อเชื่อมโยง แสดงถึง “รากไม้”

ตัวอักษร 指事字 (Zhǐshìzì)		องค์ประกอบการสร้างคำ			ความหมาย
		ตัวอักษรเดิม 象形字 (Xiàngxíng zì) เดิม	+	สัญลักษณ์ นามธรรม	
 ยอดไม้ (末)	→	 ต้นไม้	+		บนตัวอักษร “ต้นไม้” เดิม สัญลักษณ์เข้าไปตรงส่วน ปลายด้านบน เพื่อเชื่อมโยง แสดงถึง “ยอดไม้”
 คมมีด (刃)	→	 มีด	+		บนตัวอักษร “มีด” เดิม สัญลักษณ์เข้าไปตรงส่วน ด้านขวา เพื่อเชื่อมโยง ไปถึง “ด้านคมของมีด”
 รักแร้ (夂)	→	 คน	+		บนตัวอักษร “คน” เดิม สัญลักษณ์เข้าไปซ้ายขวา อย่างละจุด เพื่อเน้นบริเวณ ใต้แขน แสดงความหมายถึง “รักแร้”
 ปากและลิ้นลิ้มรสชาติ (甘)	→	 ปาก	+		บนตัวอักษร “ปาก” เดิม สัญลักษณ์เข้าไปบนปากนั้น เพื่อสื่อความหมายถึง รสชาติที่ปากและลิ้นนั้นได้ สัมผัส
 จุดชี้พอร์ที่ข้อมือ (手)	→	 มือ	+		จากตัวอักษร “มือขวา” เดิม เดิมจุดเน้นเข้าไป บริเวณใต้มือ สื่อถึงตำแหน่ง ใต้ข้อมือ นั่น เป็นจุดชี้พอร์ ที่สำคัญ

ตัวอักษรที่ใช้วิธีประดิษฐ์แบบ 指事 (Zhǐ shì) นี้ มีจำนวนน้อยกว่าตัวอักษร 象形 กว่าครึ่ง กล่าวคือ ปรากฏใน《说文解字》เพียง 125 ตัว จาก 9,353 ตัวเท่านั้น หรือคิดเป็นร้อยละ 1.34 เท่านั้น (马景仑, 2002 : 23 ; 严文明, 2006 : 327)

3. 会意字 (Huìyì zì) ตัวอักษรผสานความ

ธรรมชาติดั้งเดิมของระบบเขียนในภาษาจีน เป็นระบบการเขียนที่ตั้งต้นด้วยการเป็นตัวอักษรสื่อความไม่ใช่สื่อเสียง และตัวอักษรแต่ละตัวในระบบภาษาเขียนของจีนนั้นมีความหมายประจำตัวอักษร นับจากตัวอักษร 象形字 (Xiàngxíng zì) และตัวอักษร 指事字 (Zhǐshì zì) รวมทั้งวิธีการประดิษฐ์ตัวอักษรจีนในลักษณะที่ 3 ที่เรียกว่า 会意 (Huìyì) นี้ ก็ยังคงสืบทอดลักษณะเด่นข้างต้นของตัวอักษรจีนเอาไว้ 会 (Huì) แปลว่า รวม ผสาน 意 (Yì) คือ ความหมาย หากแปลตรงตัว 会意字 (Huìyì zì) คือตัวอักษรแบบ ผสานความ ซึ่งเกิดจากการนำตัวอักษรที่มีอยู่เดิมตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไปมารวมกัน เกิดเป็นตัวอักษรใหม่หนึ่งตัวที่ความหมายประจำตัวอักษรใหม่นั้นมาจากการประสานความหมาย จากตัวอักษรดั้งเดิมแต่ละตัวที่นำมาประกอบกัน หากเปรียบเทียบให้เห็นภาพชัดเจนโดยง่าย ก็เปรียบเสมือนการนำเหล็กรูปร่างต่าง ๆ หลอมรวมให้เป็นเนื้อเดียวกันและหล่อขึ้นมา ในรูปทรงใหม่ โดยที่ส่วนประกอบหรือเนื้อในนั้นยังคงเป็นเหล็กเดิมอยู่นั่นเอง ดังนั้น ตัวอักษรผสานความ หรือ 会意字 (Huìyì zì) จึงเป็นการต่อยอดความหมาย จากความหมายเดิมไปสู่ความหมายใหม่แต่ยังคงเค้าความหมายเดิมหรือจุดเด่นเฉพาะ จากพื้นตัวอักษรเดิมอยู่ ดังตัวอย่างในตารางต่อไปนี้

อักษรจีนโบราณ	รูปภาพ		ความหมายดั้งเดิม	อักษรจีนปัจจุบันและความหมาย
			คนนั่งคล้ายร้อนใต้ต้นไม้ อาศัยร่มไม้จากกิ่งก้านสาขาเป็นที่พักกาย	休 : พัก, พักผ่อน
	คน	ต้นไม้		
			ต้นไม้หลายต้นอยู่ต่อเนื่องติดกัน	林 : ป่า
	ต้นไม้	ต้นไม้		
			แขกผู้มาเยือนนั่งตรงข้ามกับบนเนินดิน รับประทานอาหารและสนทนาปราศรัยกัน	坐 : นั่ง
	คน	คันดิน		

อักษรจีนโบราณ	รูปวาด		ความหมายดั้งเดิม	อักษรจีนปัจจุบันและความหมาย
			พระอาทิตย์และพระจันทร์ ให้แสงสว่างแก่บริเวณโดยรอบ	明 : สว่าง
	พระอาทิตย์	พระจันทร์		
			ผลิตผลแห่งท้องทุ่งนาและไร่ เกษตรกรรมแตกหน่อและยอดอ่อน	苗 : ยอดอ่อน
	ยอดอ่อน	ทุ่งนา		
			ยกมือขึ้นป้องแสงและเพ่งตามอง สำรวจในระยะไกล	看 : มอง อ่าน ดู
	มือ ยื่นมือ	ตา		
			ครอบครัวอันอบอุ่นและมั่งคั่ง จะเลี้ยงหมูไว้ในบ้าน	家 : บ้าน
	ที่อยู่อาศัย	หมู		
			ใช้มีดแบ่งสิ่งต่าง ๆ ออกเป็น สองส่วนหรือหลายส่วน	分 : แบ่ง
	แบ่งออก แยกออก	มีด		

ในมุมมองความคิดของผู้เขียน ตัวอักษรผสมความ หรือ 会意字 (Huìyì zì) นี้ ขยายขอบเขตการสื่อสารที่เคยมีมาแต่เดิมให้กว้างขวางขึ้นมาก ไม่เพียงแต่จำนวนคำที่มากกว่าตัวอักษร 象形字 (Xiàngxíng zì) และ 指事字 (Zhǐshì zì) เท่านั้น¹¹ แต่วงความหมายที่ใช้สื่อความ เช่น อากัปกริยา อากาณ ลักษณะ สภาพการณ์ของสิ่งต่าง ๆ ที่เคยเป็นทางตันในการสื่อความ ก็เริ่มคลี่คลายและมีหนทางในการสื่อสารมากขึ้น เรียกได้ว่า 会意字 (Huìyì zì) สามารถถ่ายทอดสิ่งที่เป็นนามธรรมได้อย่างมากมาย ถ่ายทอดความหมายที่หลุดพ้นจากความเป็นรูปธรรมซึ่งเคยมีในอดีต การผสมความหมายจากรูปตัวอักษรดั้งเดิมที่เด่นชัดในเรื่องสื่อความและแตกช่องความหมายใหม่ที่เกี่ยวข้องกับพื้นความหมายเดิม รูปอักษรที่มีความหมายประสานเข้ากับอีกหนึ่งรูปที่ที่มีความหมายจึงเพิ่มพูน

¹¹ จากตัวอักษร 9,353 ตัวใน 《说文解字》 พบตัวอักษรที่ประดิษฐ์ด้วยวิธีผสมความหรือ 会意字 (Huìyì zì) จำนวน 1,167 ตัวอักษร (คิดเป็นร้อยละ 12.48) ในขณะที่ตัวอักษร 象形字 (Xiàngxíng zì) และตัวอักษร 指事字 (Zhǐshì zì) มีจำนวน 364 ตัว (คิดเป็นร้อยละ 3.89) และ 125 ตัว (คิดเป็นร้อยละ 1.34) ตามลำดับ (马景仑, 2002 : 23 ; 严文明, 2006 : 327)

ขยายความให้ซึ่งกันและกัน ตัวอักษร 会意字 (Huìyì zì) นี้ฉายภาพความสามารถในการสังเกต วิเคราะห์ สังเคราะห์ รวมถึงพลังจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ในการเชื่อมโยงเรื่องราวของมนุษย์ยุคบุกเบิกตัวอักษรได้อย่างชัดเจน ดังตัวอย่างเช่น 休 (Xiū) ที่แปลว่าพักผ่อนนั้น ความหมายดั้งเดิมคือ นิ่งคล้ายร้อนได้ร่มไม้ หากสังเกตตัวอักษรที่นำมาสร้างจะเห็นว่าประกอบขึ้นจากตัวอักษรลอกเลียนรูป 象形字 (Xiàngxíng zì) 2 ตัวมารวมกัน ได้แก่ คน 人 (Rén) และต้นไม้ 木 (Mù) ความหมายจากตัวอักษรทั้งสองเมื่อหลอมรวมกันจึงเกิดเป็นความหมายใหม่ที่สื่อถึงการพักกายหลบร้อนใต้เงาไม้ของต้นไม้ที่แผ่กิ่งก้านสาขา จนมีความหมายในปัจจุบันว่า “พัก, พักผ่อน” ในที่สุด หรือ 明 (Míng) ที่มีความหมายเชิงนามธรรมบ่งถึง “แสงสว่าง, ความสว่างไสว” จะเห็นว่าผู้ประดิษฐ์ตัวอักษรต้องคัดเลือกตัวอักษรที่ตนเห็นว่าพอจะสามารถดึงดูดเด่นที่ผู้รับสารเคยมีประสบการณ์ร่วมสื่อความให้คนเข้าใจได้ จนในท้ายที่สุดหยิบเอาดวงอาทิตย์ 日 (Rì) และดวงจันทร์ 月 (Yuè) มาใช้เป็นองค์ประกอบสำคัญในการเชื่อมโยงความหมาย ไม่ว่าจะจะเป็นความหมายเชิงนามธรรมอย่าง “แสงสว่าง, การแบ่ง” หรือจะเป็นความหมายที่แสดงถึงอากัปกริยา อากาณ สภาพ เช่น “นั่ง, พัก, มอง” หรือเป็นความหมายที่ยังคงความเป็นรูปธรรมแต่แฝงไว้ด้วยเรื่องราวอย่าง “บ้าน, ป่า” เหล่านี้ล้วนสะท้อนระบบการรับรู้ การประมวลผล การเชื่อมโยงความหมาย รวมทั้งการถ่ายทอดและสื่อสารความหมายที่มีต่อสรรพสิ่งทั้งปวงของคนในอดีตกาลได้เป็นอย่างดี

ข้อแตกต่างที่เด่นชัดของระบบตัวอักษรจีนทั้ง 3 ประเภท อันได้แก่ อักษรลอกเลียนรูป 象形字 (Xiàngxíng zì) อักษรบ่งชี้ความ 指事字 (Zhǐshì zì) และอักษรผานความ 会意字 (Huìyì zì) ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นกับตัวอักษรไทยนั้น คือ การเป็นตัวอักษรสื่อความหมายโดยสมบูรณ์ นับตั้งแต่ตัวอักษร 象形字 (Xiàngxíng zì) ที่สื่อความหมายเชิงรูปธรรม และพัฒนาเป็นตัวอักษรสื่อความหมายเชิงนามธรรมอย่างตัวอักษร 指事字 (Zhǐ shì zì) จนกระทั่งถึงตัวอักษร 会意字 (Huìyì zì) ที่ประสานความเพื่อขยายความให้กว้างขวางขึ้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง ความสัมพันธ์ระหว่างรูปและความหมายที่สอดคล้องกันของตัวอักษรทั้ง 3 ประเภทนี้เป็นข้อเด่นและเป็นหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่สุดที่สะท้อนถึงจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ในการสรรค์สร้างออกแบบตัวอักษรอันล้ำลึก ในขณะที่เราพบข้อสังเกตที่น่าทึ่งหลายประการและการพัฒนาอย่างต่อเนื่องของตัวอักษรทั้ง 3 แบบ แต่เมื่อสังเกตให้ดีจะพบว่า ตัวอักษรที่ได้กล่าวมาแล้วทั้ง 3 ประเภทข้างต้น รวมกันแล้วยังมีจำนวนเพียง 1,656 ตัวอักษร จาก 9,353 ตัวอักษร หรือคิดเป็นร้อยละ 17.70 เท่านั้น (马景仑, 2002 : 23 ; 严文明,

2006 : 327) คำถามที่น่าสนใจคือ อีก 7,697 ตัวอักษร หรือ ร้อยละ 82.3 ที่เหลือเป็นตัวอักษร ลักษณะใด มีวิธีประดิษฐ์อย่างไร และเพราะเหตุใดจึงไม่ใช่วิถีลอกเลียนรูป 象形 (Xiàngxíng) บ่งชี้ความ 指事 (Zhǐshì) หรือผสานความ 会意 (Huìyì) ในการประดิษฐ์

4. 形声字 (Xíngshēng zì) ตัวอักษรรูปเสียงประสาน

เป็นที่ทราบกันดีว่า ยุคแรกเริ่มในการประดิษฐ์ตัวอักษรจีน ตัวอักษรสามารถถ่ายทอดความหมายเชิงรูปธรรมเป็นหลัก หรือหากถ่ายทอดความหมายเชิงนามธรรมก็ยังคงถูกจำกัดในวงความหมายแคบ ๆ ความหมายเชิงนามธรรมที่ลึกซึ้งไม่สามารถถ่ายทอดผ่านอักษรลอกเลียนรูป 象形字 (Xiàngxíng zì), อักษรบ่งชี้ความ 指事字 (Zhǐshì zì) และอักษรผสานความ 会意字 (Huìyì zì) ได้เลย สาเหตุสืบเนื่องมาจากรูปแบบการประดิษฐ์ตัวอักษรที่มุ่งสื่อสารผ่านตัวอักษรภาพนั่นเอง ด้วยเหตุนี้ เมื่อกลวิธีการประดิษฐ์ตัวอักษรดั้งเดิมที่เคยมีมาทั้ง 3 วิธีไม่สามารถตอบสนองการสื่อความหมายได้อย่างที่ตั้งใจ มนุษย์จึงแก้ปัญหาเฉพาะหน้านี้ด้วยการ “หยิบยืม” บรรดาตัวอักษรเดิม ๆ ที่ใช้กันอยู่นั้น มารับความหมายที่ต้องการเพิ่มเติมเข้าไป โดยที่เสียงของตัวอักษรยังคงเหมือนเดิมไม่เปลี่ยนแปลง กลวิธีการใช้ตัวอักษรหนึ่งมาเพิ่มความหมายเข้าไปเป็นความหมายที่สอง สาม สี่ ต่อไป ในลักษณะเช่นนี้เรียกว่า กลวิธี 假借 (Jiǎjiè)¹² (赵学清、张喆, 2011 : 87) เช่น ตัวอักษร 我 ความหมายแรกเริ่มเดิมที แปลว่า อาวุธที่มีพินแหลมคม ต่อมาได้มีการยืมรูปและเสียงของตัวอักษรเดิมมาเพื่อใช้ในการสื่อความหมายถึงสรรพนามบุรุษที่ 1 หรือฉัน (我) แน่นนอนว่า 假借字 (Jiǎjiè zì) สามารถแก้ปัญหาการสื่อความหมายที่ลึกซึ้งอย่างความหมายเชิงนามธรรมได้เป็นอย่างดีคืออย่างที่ว่า 象形字 (Xiàngxíng zì), 指事字 (Zhǐshì zì) และ 会意字 (Huìyì zì) ไม่สามารถทำได้มาก่อน แต่ยิ่งปรากฏการณ์การใช้อักษร 假借字 (Jiǎjiè zì) ทวีจำนวนมากขึ้นเท่าใดก็ยิ่งทำให้สถานการณ์ “หนึ่งตัวอักษรหลายความหมาย” มากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งนั่นเป็นอุปสรรคที่ส่งผลต่อการสื่อความหมายโดยเฉพาะการรับสารจากการอ่านเป็นอย่างมาก เกิดความหมายที่ไม่ชัดเจนกำกวม และต้องพึ่งพาบริบทของความโดยรอบตัวอักษรนั้น (王秀荣, 2013 : 94) ลักษณะ “ร่างทรง” ของ 假借字 (Jiǎjiè zì) ที่หนึ่งตัวอักษรรับภาระถ่ายทอดความหมาย

¹²วิธี 假借 (Jiǎjiè) และ 转注 (Zhuǎnzhù) นั้นไม่ได้ทำให้เกิดตัวอักษรใหม่ขึ้นมา ดังนั้นจึงไม่ถือว่าเป็นกลวิธีประดิษฐ์ตัวอักษร ถือเป็นเพียงวิธีใช้ตัวอักษรเท่านั้น ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์บางประการระหว่างตัวอักษรและตัวอักษรเท่านั้น

หลากหลาย ก่อให้เกิดความกำกวมในการตีความตามไปด้วย ปัญหาและข้อจำกัดเหล่านี้ เป็นแรงผลักดันที่ทำให้กลวิธีประดิษฐ์ตัวอักษรในรูปแบบใหม่เกิดขึ้น เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในหน้าประวัติศาสตร์ เสมือนการค้นพบเหมืองทองคำล้ำค่าระหว่างทางที่มุ่งไปสู่การพัฒนาตัวอักษรจีน ตัวอักษรที่ใช้กลวิธีการประดิษฐ์รูปแบบใหม่นี้คือ 形声字 (Xíngshēng zì) หรือตัวอักษรรูปเสียงประสาน

形 (Xíng) หมายถึง รูปร่าง ลักษณะ 声 (Shēng) หมายถึง เสียง ตัวอักษรที่ประดิษฐ์ด้วยกลวิธี 形声 (Xíngshēng) หรือ ตัวอักษร 形声字 (Xíngshēng zì) นี้เกิดจากการประสานส่วนประกอบสองส่วนเข้าด้วยกัน ส่วนหนึ่งบ่งชี้ความหมาย อีกส่วนหนึ่งระบุเสียง ส่วนประกอบทั้งสองส่วนนี้รวมเรียกว่า 偏旁 (Piānpáng) หรือส่วนประกอบด้านข้าง¹³ โดยส่วนประกอบด้านข้างที่กำหนดเสียงอ่านเรียกว่า 声旁 (Shēng páng) ส่วนที่กำหนดความหมายเรียกว่า 形旁 (Xíng páng) ดังนั้น กลวิธีการประดิษฐ์ตัวอักษรที่นำ 形旁 (Xíng páng) และ 声旁 (Shēng páng) มาประกอบเข้าด้วยกันลักษณะนี้จึงเรียกว่า 形声 (Xíngshēng) และตัวอักษรที่ประดิษฐ์ขึ้นด้วยกลวิธีนี้ก็คือ 形声字 (Xíngshēng zì) หรือตัวอักษรรูปเสียงประสานนั่นเอง กลวิธีการประดิษฐ์ตัวอักษรในลักษณะนี้ เป็นการสร้างตัวอักษรใหม่โดยการนำตัวอักษรที่มีใช้อยู่เดิมแล้ว เติมเครื่องหมายสัญลักษณ์หรือตัวอักษรเพิ่มเข้าไปอีกส่วน ส่วนที่เป็นตัวอักษรพื้นฐานเดิมจะเป็นส่วนบอกเสียง ส่วนที่เติมเข้าไปใหม่จะระบุความหมาย เสียงของตัวอักษรใหม่เกิดจากการยืมเสียงของตัวอักษรเดิม ความหมายของตัวอักษรใหม่เกิดจากการยืมความหมายหรือจุดเด่นของส่วนที่เติมใหม่เข้าไปเพื่อกำหนดความหมายของตัวอักษรใหม่ที่เกิดขึ้น เกิดเป็นตัวอักษรใหม่หนึ่งตัวที่มีเค้าโครงเสียงและความหมายเหมือนหรือใกล้เคียงส่วนที่ประกอบกันขึ้น มีจุดเด่นที่พอจะอนุมานได้จากส่วนที่ประกอบเข้าด้วยกัน (赵学清、张喆, 2011 : 97 ; 严文明, 2006 : 326)

¹³ ในระยะแรกเริ่มโดยทั่วไปตัวอักษรใหม่ที่เกิดจากการประกอบกันของส่วนประกอบทั้งสองนั้น จะประกอบกันอยู่ในโครงสร้างซ้ายขวา ภาษาจีนจึงเรียกส่วนประกอบซ้ายขวาลักษณะนี้ว่า “偏旁 (Piānpáng)” ซึ่งแปลว่า ส่วนประกอบด้านข้าง นั่นเอง และแม้ว่าเมื่อโครงสร้างการประกอบของส่วนบอกเสียงและบอกความหมายนี้จะมีโครงสร้างที่ไม่ใช่โครงสร้างแบบซ้ายขวาเพียงอย่างเดียวก็ยังคงเรียกส่วนประกอบเหล่านี้ว่า 偏旁 (Piānpáng) อยู่เช่นเดิม ตัวอย่างของ 偏旁 (Piānpáng) ในลักษณะต่าง ๆ เช่น 礻、冫、讠、冫、八、人、厂、廴、冫、口、彳、灬、王、攴、皿、疒 เป็นต้น 形旁 (Xíng páng) และ 声旁 (Shēng páng) สามารถปรากฏอยู่ในตำแหน่งต่าง ๆ กันในตัวอักษร แต่ละตัว อาจประกอบกันอยู่ในโครงสร้างแบบ ซ้ายซ้ายขวา (构) ซิงขวาเชิงซ้าย (郊) ซิงบนเชิงล่าง (字) ซิงล่างเชิงบน (型) ซิงนอกเชิงใน (圆) ซิงในเชิงนอก (闷) เป็นต้น (王秀荣, 2013 : 95)

แต่การสื่อความหมายและเสียงที่ว่านี้อาจไม่ตรงตามเสียงและรูปของส่วนประกอบเดิม ทั้งสองเสียทีเดียว หากแต่สามารถเชื่อมโยงอนุมานหรือตีความได้ เช่นเดียวกับส่วนประกอบที่สื่อเสียงก็จะมีส่วนที่คล้ายคลึงกับเสียงดั้งเดิมของตัวอักษรที่นำมาประกอบ อาจคล้ายคลึงในหน่วยเสียงพยัญชนะ สระ หรือวรรณยุกต์ ส่วนใดส่วนหนึ่ง หรืออาจคล้ายคลึงในหลายส่วนก็เป็นได้ ดังนั้นตัวอักษรที่ใช้วิธีประดิษฐ์แบบ 形声字 (Xíngshēng zì) การคาดเดาเสียงอ่านและความหมายของตัวอักษรก็เป็นไปได้โดยง่าย การจัดระบบการจดจำก็ง่ายดายและเป็นแบบแผนมากยิ่งขึ้น เช่น ตัวอักษร 彩、菜、睬 มีส่วนประกอบบอกเสียงหรือ 声旁 (Shēng páng) 采 “Cǎi” เป็นพื้นเสียง เมื่อประกอบกับ 形旁 (Xíng páng) หรือส่วนประกอบบ่งความแล้วทำให้มีเสียงอ่านที่ใกล้เคียงตัวอักษรพื้นเสียงเดิม โดยตัวอักษรทั้งสามตัวข้างต้นมีเสียงอ่านตามลำดับดังต่อไปนี้ “Cǎi, Cài, Cǎi” เช่นเดียวกับตัวอักษร “巴” (Bā) เมื่อประกอบเข้ากับส่วนประกอบข้างอีกส่วนเพื่อทำหน้าที่เป็นส่วนประกอบบอกเสียง จะทำให้ตัวอักษรใหม่ที่ได้มีเสียงอ่านที่คล้ายคลึงกับเสียงอักษรเดิม เช่น “把” (Bǎ)、“爸” (Bà)、“芭” (Bā)、“吧” (Ba)、“笆” (Bā) ในขณะที่ส่วนประกอบบอกความหมายหรือ 形旁 (Xíng páng) นั้น เมื่อประกอบเข้ากับส่วนประกอบบอกเสียงอีกส่วนหนึ่ง จะได้ตัวอักษรใหม่ที่มีความหมายสอดคล้องใกล้เคียงกับความหมายประจำตัวของ 形旁 (Xíng páng) นั้น ๆ เช่น “疒” มาจากตัวอักษร “病” ซึ่งมีความหมายว่า “เจ็บป่วย” เมื่อ 形旁 (Xíng páng) “疒” ปรากฏร่วมกับ 声旁 (Shēng páng) บอกเสียง ความหมายของตัวอักษรใหม่ที่เกิดขึ้นนั้นมักจะเกี่ยวข้องกับความหมายของ 形旁 (Xíng páng) นั้น ๆ ตามไปด้วย เช่น 疼 เจ็บ、痛 ปวด、病 ไม่สบาย、疔 รักษา เป็นต้น ดังตัวอย่างในตารางข้างล่างนี้

ตัวอักษร	ส่วนบอกเสียง		ส่วนบอกความหมาย		ตัวอักษรใหม่	
	รูป	เสียงอ่าน	รูป	ความหมาย	เสียงอ่าน	ความหมาย
抱	包	Bāo	才	เกี่ยวกับมือ	Bào	กอด
跑			足		Pǎo	วิ่ง
踢	易	Yì	足	เกี่ยวกับเท้า	Tī	เตะ
睬	采	Cǎi			Cǎi	เหยียบ
蹲	尊	Zūn			Dūn	นั่งยอง ๆ

ตัวอักษร	ส่วนบอกเสียง		ส่วนบอกความหมาย		ตัวอักษรใหม่	
	รูป	เสียงอ่าน	รูป	ความหมาย	เสียงอ่าน	ความหมาย
河	可	Kě	氵	เกี่ยวกับน้ำ	Hé	แม่น้ำ
江	工	Gōng			Jiāng	แม่น้ำ
油	由	Yóu			Yóu	น้ำมัน
吗	马	Mǎ	口	เกี่ยวกับปาก	Ma	คำช่วย (ไทม)
骂					Mà	ด่า
妈			女	เกี่ยวกับผู้หญิง	Mā	แม่
妹	Mèi	น้องสาว				
姐	Jiě	พี่สาว				
奶	Nǎi	ย่า				
草	早	Zǎo	艹	เกี่ยวกับพืชผัก	Cǎo	หญ้า
花	化	Huà			Huā	ดอกไม้
菜	采	Cǎi			Cài	ผัก
芋	于	Yú			Yù	เผือก

หากจะกล่าวว่า ตัวอักษรรูปเสียงประสานหรือ 形声字 (Xíngshēng zì) เกิดขึ้นมา เพราะพบทางตันในการสื่อสารก็คงไม่ผิดนัก เพราะไม่ว่าจะเป็นตัวอักษรลอกเลียนรูป 象形字 (Xiàngxíng zì) ตัวอักษรบ่งชี้ความ 指事字 (Zhǐshì zì) หรือตัวอักษรผสม ความ 会意字 (Huìyì zì) ต่างก็ล้วนเป็นอักษรสื่อความหมายผ่านรูปตัวอักษรทั้งสิ้น ตัวอักษรทั้ง 3 ประเภทนั้น ไม่ได้บ่งบอกข้อมูลใด ๆ เกี่ยวกับเสียงอ่านของตัวอักษรเลย แม้แต่น้อย กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ระบบการสร้างตัวอักษรทั้ง 3 ประเภทข้างต้นนั้นไม่ได้ พิจารณาถึงระบบเสียงหรือนำระบบเสียงมาเป็นส่วนประกอบในการประดิษฐ์ตัวอักษรเลย แม้แต่น้อย หากแต่พิจารณาเพียงลักษณะเด่นของรูปอักษร บริเวณแวดล้อมรูปอักษร หรือจุดอ้างอิงในรูปอักษรดังที่ได้กล่าวมาเท่านั้น เรียกได้ว่าสามารถหาความเชื่อมโยงได้ เพียงแค่ระหว่างรูปอักษรและความหมาย แต่ไม่อาจเชื่อมโยงไปยังเสียงของตัวอักษรเลย

แม้แต่น้อย เสียงที่ถูกบรรจุลงในตัวอักษรทั้งสามประเภทก็เป็นไปอย่างไม่มีกฎเกณฑ์ ไม่มีระบบหลักเชื่อมโยงใด ๆ ที่จะโยงให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันระหว่างรูปอักษร ความหมาย และเสียงเลย (严文明, 2006 : 326) เหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการคิดประดิษฐ์ตัวอักษรด้วยวิธี 形声 (Xíngshēng) นั้นก็เพราะตระหนักในปัญหาดังกล่าวนี้นี้¹⁴ ด้วยเหตุนี้ ถึงแม้ว่า อักษรลอกเลียนรูป 象形字 (Xiàngxíng zì) อักษรบ่งชี้ความ 指事字 (Zhǐshì zì) และอักษรผสมความ 会意字 (Huìyì zì) จะสะท้อนภูมิปัญญาแห่งพลังจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์รวมทั้งมีคุณค่าความงามทางศิลปะมากเพียงใด หากแต่ยังไม่สามารถสื่อสารความหมายตั้งใจคิดและไม่สามารถบันทึกภาษาพูดให้ครอบคลุมครบถ้วนได้โดยสมบูรณ์ ดังที่ 严文明 (2006 : 326) ได้กล่าวว่า ประโยชน์ที่แท้จริงของตัวอักษรนั้นทำหน้าที่บันทึกภาษาพูด ตัวอักษรที่สมบูรณ์จึงต้องทำหน้าที่บันทึกเสียงพูดได้อย่างสมบูรณ์ด้วยเช่นกัน ตัวอักษรที่ไม่ตอบสนองความต้องการแก่นแท้พื้นฐานในข้อนี้จึงไม่อาจเรียกได้ว่าทำหน้าที่เป็นตัวอักษรที่สมบูรณ์ได้ จะเป็นก็แต่เพียงเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ หาใช่ “ตัวอักษร” ที่บันทึกภาษาที่แท้จริงไม่ ด้วยเหตุนี้ ตัวอักษรจึงต้องเชื่อมโยงทั้งรูปตัวอักษร ความหมาย และเสียงพูดเข้าไว้ด้วยกัน หากละเลยส่วนที่สำคัญที่สุดในภาษาคือเสียงไป ก็ไม่อาจตอบสนองต่อความต้องการของภาษาได้

สถานการณ์ของตัวอักษรไม่สื่อ “เสียง” ที่เป็นจุดบอดและทางตันของการสื่อสารด้วยลายลักษณ์อักษรในภาษาจีน กลายเป็นจุดพลิกผันที่ทำให้ตัวอักษรจีนเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ในรูปแบบและกลวิธีการประดิษฐ์ตัวอักษร จีนคิดประดิษฐ์ตัวอักษร 形声字 (Xíngshēng zì) ขึ้นจากกลวิธี 形声 (Xíngshēng) ซึ่งนำรูปและเสียงของตัวอักษรประสานเป็นหนึ่งเดียว สร้างคุณูปการในการประดิษฐ์ตัวอักษรจีนอย่างใหญ่หลวง เปลี่ยนแปลง “ชนบ” กลวิธีการประดิษฐ์ตัวอักษรจีนแบบเก่าโดยสิ้นเชิง ข้อต่อที่เคยมี แต่เดิมกลับกลายเป็นจุดแข็งของตัวอักษรจีนและเปิดทางสายใหม่ของการสื่อสารผ่านตัวอักษรอย่างไม่น่าเชื่อ อักษรรูปเสียงประสาน 形声字 (Xíngshēng zì) กลายเป็นตัวอักษรที่มีเสถียรภาพมากที่สุดของจีน โดยมีทั้งรูป เสียง และความหมายครบสมบูรณ์ ในขณะที่ 形声 (Xíngshēng) กลายเป็นกลวิธีการประดิษฐ์ตัวอักษรที่นิยมใช้มากที่สุดเรื่อยมา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในแง่นี้ทำให้ตัวอักษรจีนทันสมัย มีความเป็นสากลมากยิ่งขึ้น ตอบสนองต่อการใช้งาน อีกทั้งยังสามารถสร้างตัวอักษรได้เป็นจำนวนมากโดยไม่จำเป็น

¹⁴หลักฐานประการหนึ่งของการพยายามแก้ไขปัญหานี้ในการสื่อสารด้วยตัวอักษรจีนว่าทำอย่างไรจึงจะบันทึกเสียงพูดลงไปในตัวอักษรได้และทำให้ตัวอักษรนั้นมีความหมายเฉพาะตัวอักษร คือ วิธีการใช้ตัวอักษร 假借字 (Jiǎjiè zì) ขึ้นมา สะท้อนถึงการยอมรับว่าปัญหาตัวอักษรขาดเสียงนั้นมีอยู่จริง (严文明, 2006 : 326)

ต้องเปลี่ยนรูปตัวอักษรเดิม เพิ่มประสิทธิภาพในการประดิษฐ์ตัวอักษร การสร้างตัวอักษรแบบ 形声 (Xíngshēng) นี้ นับเป็นช่วงสูงงอมของการพัฒนาตัวอักษรจีนและภาษาจีน จนทำให้ตัวอักษรที่ประดิษฐ์ด้วยวิธี 形声 (Xíngshēng) นี้ มีจำนวนมากถึง 7,697 ตัวอักษร จาก 9,353 ตัว คิดเป็นร้อยละ 82.3¹⁵ (马景仑, 2002 : 23 ; 严文明, 2006 : 327) ด้วยเหตุนี้ อาจกล่าวได้ว่า กลวิธีประดิษฐ์ตัวอักษรแบบ 形声 (Xíngshēng) หรือรูปเสียงประสานนี้ ทำให้ตัวอักษรจีนเพิ่มมากขึ้นจนเพียงพอที่จะใช้สื่อสารความหมายทั้งรูปธรรมและนามธรรม

อักษรจีน : การเปลี่ยนแปลงหรือการหนีตาย

แบบแผนหลักการที่แสดงผ่านกลวิธีการประดิษฐ์ตัวอักษรจีนทั้ง 4 ประเภทดังที่ได้กล่าวในข้างต้นนั้นสะท้อนให้เห็นความวิริยะอุตสาหะในการเพียรพยายามสร้างสรรค์อักษรเขียนให้บังเกิดขึ้นเพื่อสนองความต้องการในการสื่อสารของมนุษย์ยุคบุกเบิกตัวอักษรได้เป็นอย่างดี ด้วยวิธีการประดิษฐ์ตัวอักษรทั้ง 4 ประเภท อันได้แก่ ลอกเลียนรูป (象形, Xiàngxíng), ป่งชี้ความ (指事, Zhǐshì), ผานความ (会意, Huìyì) และรูปเสียงประสาน (形声, Xíngshēng) นั้น ทำให้จีนมีตัวอักษรเพียงพอต่อการถ่ายทอดทุกความรู้สึกนึกคิดและทุกเรื่องราวในชีวิตที่ปรารถนาจะสื่อความ (严文明, 2006 : 326) ตัวอักษรทั้ง 4 ประเภท เป็นจุดตั้งต้นต่อเนื่องในการสร้างสรรค์ตัวอักษรรูปแบบใหม่ ๆ ในแต่ละช่วงเวลา กว่าจะสัมฤทธิ์ผลเป็นที่ประจักษ์และใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพจนทุกวันนี้ ต้องผ่านการสังสมเก็บเกี่ยวประสบการณ์เพื่อแก้ไขเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมลดทอนให้ได้ตัวอักษรที่สมบูรณ์เหมาะสมกับผู้ใช้ เวลาอันยาวนาน ขึ้นตอนที่หลากหลายกับตัวอักษรที่เป็นผลมาจากกลวิธีการประดิษฐ์ตัวอักษรทั้ง 4 แบบ ภายใต้กระบวนการสื่อสารและผานความหมายผ่านอักษรที่ตั้งต้นด้วยการเขียนธรรมชาตเหล่านั้น มีสิ่งใดเปลี่ยนแปลงไปบ้าง และการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นเป็นไปอย่างมีระบบระเบียบ มีแบบแผนและเป้าหมายที่ชัดเจน หรือเป็นเพียงแค่การเปลี่ยนแปลงเพื่อหาทางรอดเฉพาะหน้าเฉกเช่นเดียวกับการ “หนีตาย” เท่านั้น

¹⁵ตัวอักษร 形声字 นี้มีจำนวนมากที่สุดถึงร้อยละ 82.3 ในขณะที่ตัวอักษร 象形字, 指事字 และ会意字 ที่ปรากฏใน 《说文解字》 พจนานุกรมฉบับแรกของประวัติศาสตร์จีน เกิดขึ้นในสมัย 东汉 (Dōnghàn) รวมกันแล้วมีจำนวนเพียงแค่ 1,656 ตัว หรือร้อยละ 17.71 เท่านั้น โดยประกอบด้วยตัวอักษร 象形字 364 ตัว (ร้อยละ 3.89) ตัวอักษร 指事字 125 ตัว (ร้อยละ 1.34) ตัวอักษร 会意字 1,167 ตัว (ร้อยละ 12.48) ตัวอักษร 形声字 (Xíngshēng) 7,697 ตัว (ร้อยละ 82.3) (严文明, 2006 : 327)

ภายใต้กระบวนการสื่อสารและผสมผสานความหมายผ่านอักษรที่ตั้งต้นด้วยการเลียนแบบธรรมชาติจนกลายเป็นตัวอักษรเขียนที่มีเสถียรภาพในปัจจุบันนี้ ตัวอักษรจีนแต่ละตัวมีวิวัฒนาการรูปร่างเขียนหลายต่อหลายครั้งตามยุคสมัยที่เปลี่ยนผ่าน รูปแบบการเขียนที่พัฒนาแตกต่างกันไปตามช่วงเวลาทำให้ตัวอักษรจีนปรากฏรูปลักษณะที่ต่างกันหลากหลาย เกิดเป็นตัวอักษรจีน 7 แบบ (汉字七体, Hànzì qī tǐ) ที่สะท้อนความเป็นไปของตัวอักษรจีนในแต่ละช่วงเวลาอย่างเป็นรูปธรรม รูปลักษณะตัวอักษรจีน 7 แบบที่กล่าวถึงนี้ ประกอบด้วย 甲骨文 (Jiǎgǔwén), 金文 (Jīn wén), 小篆 (Xiǎozhuàn), 隶书 (Lìshū), 楷书 (Kǎishū), 草书 (Cǎoshū) และ 行书 (Xíngshū)

	甲骨文 Jiǎgǔwén	金文 Jīn wén	小篆 Xiǎozhuàn	隶书 Lìshū	楷书 Kǎishū	草书 Cǎoshū	行书 Xíngshū
ดวงอาทิตย์							
ดวงจันทร์							
รถ							
ม้า							
ภูเขา							

ที่มา : ดัดแปลงจาก 邵敬敏 (2007 : 75)

ตารางข้างต้นนั้น แม้มองเพียงผิวเผินก็คงสังเกตเห็นว่า มีรูปแบบตัวอักษรที่แตกต่างกันใน 2 ลักษณะชัดเจน คือ ลักษณะที่เสมือนภาพวาดและลักษณะที่เป็นเส้นขีดสัญลักษณ์ และนั่นสอดคล้องกับการแบ่งรูปลักษณะของตัวอักษรจีนออกเป็น 2 ยุคตามการพัฒนารูปร่างการเขียนตัวอักษรจีน อันได้แก่ ยุคโบราณและยุคปัจจุบัน โดย 甲骨文 (Jiǎgǔwén), 金文 (Jīn wén) และ 小篆 (Xiǎozhuàn) เป็นรูปแบบตัวอักษรในช่วงยุคโบราณ ส่วน 隶书 (Lìshū), 楷书 (Kǎishū), 草书 (Cǎoshū) และ 行书 (Xíngshū) นั้น

จัดเป็นตัวอักษรในช่วงยุคปัจจุบัน (王秀荣, 2013 : 100 - 112) ฉะนั้น 隶书 (Lìshū) จึงเปรียบเสมือนประตูบานสำคัญที่แง้มเปิดเข้าสู่ยุคตัวอักษรเขียนปัจจุบัน เป็นจุดพลิกเปลี่ยนลักษณะรูปร่างของตัวอักษรจากรูปวาดมาสู่เส้นขีดสัญลักษณ์ ซึ่งวิวัฒนาการตลอดเส้นทางในด้านรูปแบบการเขียนและรูปลักษณะของตัวอักษรจีนนั้น สอดคล้องกับที่ 邵敬敏 (2007 : 75) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า เป็นไปในลักษณะที่เปลี่ยนจากยากเป็นง่าย เปลี่ยนจากซับซ้อนมากเป็นซับซ้อนน้อย เปลี่ยนจากรูประรมเป็นนามธรรม เปลี่ยนจากเส้นโค้งคดงอเป็นเส้นตรงหักมุม และเปลี่ยนจากการวาดภาพเป็นการใช้สัญลักษณ์เส้นขีด ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เกิดขึ้นก็เพื่อตอบสนองต่อการเขียนที่สะดวกรวดเร็วในการใช้งานจริง ตอบสนองต่อเทคโนโลยีการพิมพ์ และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงเครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้เขียนนั่นเอง

จากตารางแสดงรูปลักษณะตัวอักษรจีนทั้ง 7 แบบ แสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่า รูปลักษณะตัวอักษรที่เรียกว่า 甲骨文 (Jiǎgǔwén) และ 金文 (Jīn wén) นั้น มีลักษณะคล้ายจริงและมีความเป็นรูปภาพสูงมาก ตัวอักษรพยายามวาดลอกเลียนสิ่งที่ตาเห็นให้ออกมาเสมือนจริงมากที่สุด มักพบว่า 甲骨文 (Jiǎgǔwén) และ 金文 (Jīn wén) นั้น มีความเป็นเอกภาพทางตัวอักษรน้อย ตัวอักษรอาจหันหัวไปคนละทาง ทิศทางมุมมอง การนำเสนออาจแตกต่างกัน จำนวน ลักษณะ รายละเอียดปลีกย่อยในตัวอักษรไม่มีการกำหนดแบบแผนชัดเจน อาจต่างกันโดยสิ้นเชิง ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้เขียน (王秀荣, 2013 : 104) เราจึงพบตัวอักษรเดียวกันที่มีวิธีการเขียนและรูปลักษณ์แตกต่างกันเป็นจำนวนมาก เช่น ตัวอักษร 象 (Xiàng) ที่แปลว่า ช้าง ขาของตัวหนึ่งอาจไปด้านซ้าย ขาของอีกตัวหนึ่งไปด้านขวา เช่น 𠂇 𠂈 หรือตัวอักษร 车 (Chē) ที่แปลว่า รถ อาจมีล้อ 2 ล้อ หรือ 3 ล้อ หรืออาจจะวาดที่นั่งหรือไม่ก็แล้วแต่ เช่น 𠂉 𠂊 𠂋 𠂌 บ้างก็มีมุมมองการนำเสนอต่อตัวอักษรที่แตกต่าง อาจนำเสนอจากด้านข้าง หรือจากด้านบน เช่น ตัวอักษร 龟 (Guī) ที่แปลว่า เต่า 𠂍 𠂎 ตัวอักษร 果 (Guǒ) ที่แปลว่า ผล 𠂏 𠂐 ลักษณะเหล่านี้ล้วนเป็นเครื่องยืนยันได้ว่า ประสิทธิภาพที่แตกต่างจะส่งผลต่อมุมมองรวมทั้งการนำเสนอที่แตกต่างตามไปด้วย ดังที่ 严文明 (2006 : 324) ได้เคยกล่าวไว้ ดังนั้นเพื่อถ่ายทอดความเหมือน รูปลักษณะตัวอักษร 甲骨文 (Jiǎgǔwén) และ 金文 (Jīn wén) นี้ จึงไม่คำนึงถึงความซับซ้อนของตัวอักษรว่าจะมากเพียงใด สำคัญเพียงแค่ว่าสามารถสื่อสารความหมายโดยลอกเลียนหรือดึงจุดเด่นที่ชัดเจนออกมาได้ก็เพียงพอแล้ว จากตัวอักษรที่มีลักษณะลอกเลียนเสมือนจริงอย่าง 甲骨文 (Jiǎgǔwén) และ 金文 (Jīn wén) มีการพยายามทำให้ตัวอักษรรูปวาดนี้มีความเป็น

ตัวอักษรมากยิ่งขึ้นและซับซ้อนน้อยลงโดยใช้การวาดเส้นแทนการวาดรูป ตัวอักษรถูกพัฒนารูปร่างในการเขียนจนกลายเป็นรูปแบบตัวอักษรแบบ 小篆 (Xiǎozhuàn) ซึ่งมีลักษณะเป็นการประกอบขึ้นของเส้นโค้งหลายเส้นมากกว่าที่จะเป็นรูปวาด ความเป็นภาพวาดที่แต่เดิมเคยมีใน 甲骨文 (Jiǎgǔwén) และ 金文 (Jīn wén) จึงลดน้อยลงและมีความเป็นสัญลักษณ์มากยิ่งขึ้น หากเทียบกับตัวอักษร 甲骨文 (Jiǎgǔwén) และ 金文 (Jīn wén) แล้ว ตัวอักษรแบบ 小篆 (Xiǎozhuàn) นี้ จะมีขนาดและโครงสร้างของตัวอักษรที่แน่นอน คือเป็นโครงสร้างแบบพอมสูง เป็นระเบียบสม่ำเสมอ และประกอบด้วยเส้นโค้งมนที่มีขนาดและความหนาบางเท่า ๆ กันมากกว่า ความแตกต่างหรือการเขียนอย่างใจผู้เขียนก็ลดความหลากหลายลง มีความเป็นเอกภาพและมีแบบแผนของตัวอักษรเพิ่มสูงขึ้น (赵学清、张喆, 2011 : 44) เช่น 木 艸 水 火 土 彖 鳥 鳳 雞 刀 劍 菜 豸 จากตัวอย่างดังกล่าว หากสังเกตให้ดีจะพบว่าจุดเด่นสำคัญของอักษร 小篆 (Xiǎozhuàn) นี้ก็คือลักษณะเส้นที่โค้งมนและรูปแบบโครงสร้างที่พอมสูงนั่นเอง เส้นที่โค้งมนนั้นให้ความรู้สึกอ่อนโยนไม่แข็งกระด้าง อ่อนช้อยและงดงาม แต่ในแง่การเขียนและการใช้งาน เส้นโค้งเหล่านี้ใช้เวลาในการเขียนมากกว่าเส้นตรง และสิ้นเปลืองเวลามากกว่าเส้นหักมุม แม้จะหลุดจากความเป็นรูปภาพเสมือนที่ซับซ้อน แต่เส้นโค้งที่เป็นองค์ประกอบหลักของตัวอักษรเหล่านี้ก็เป็นปัจจัยที่ทำให้ตัวอักษร 小篆 (Xiǎozhuàn) นั้นยังคงความยากในการเขียน (赵学清、张喆, 2011 : 44) ตัวอักษร 隶书 (Lìshū) จึงเกิดขึ้นจากการยึดเส้นโค้งมนในตัวอักษร 小篆 (Xiǎozhuàn) ให้เป็นเส้นตรง ปรับส่วนโค้งของเส้นเป็นการหักมุม (王秀荣, 2013 : 108 - 109) การเกิดขึ้นของตัวอักษร 隶书 (Lìshū) จึงถือเป็นการเกิดเส้นตรงและการหักมุมขึ้นในตัวอักษรจีนด้วยเช่นกัน ทั้งนี้รวมถึงการเป็นจุดกำเนิดของเส้นขีดพื้นฐานต่าง ๆ อันเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาจนกระทั่งเป็นเส้นขีดที่สมบูรณ์ในตัวอักษรยุคปัจจุบันนี้ กล่าวได้ว่า การลดทอนปรับเปลี่ยนจำนวนและลักษณะเส้นขีดในตัวอักษรดั้งเดิมให้ลดจำนวนและความซับซ้อนลงนั้น ทำให้ 隶书 (Lìshū) เป็นตัวอักษรที่เขียนง่ายและหลุดพ้นจากรูปแบบโครงสร้างดั้งเดิมของการเป็นอักษรเสมือนลอกเลียนรูปแบบ 象形字 (Xiàng xíng zì) อย่างสิ้นเชิง นับเป็นขั้นตอนสำคัญที่เปลี่ยนรูปลักษณะการเขียนไปอย่างไม่เหลือเค้าความเดิมที่แต่เดิมสามารถมองออกได้ กลายเป็นสัญลักษณ์เครื่องหมายที่เป็นตัวอักษรอย่างแท้จริงและไม่ใช้รูปภาพอีกต่อไป นับเป็นการเปิดประตูเข้าสู่ยุคตัวอักษรปัจจุบันตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา แต่ถึงกระนั้น โครงสร้างแบบสี่เหลี่ยมผืนผ้ารูปทรงเตี้ยปานของ 隶书 (Lìshū) ที่แม้จะสร้างระบบพื้นฐานแบบตัวอักษรปัจจุบันขึ้นมาแล้ว แต่การเน้นความประณีตบรรจงในการเขียนเส้นขีดตรง

ให้มีลักษณะเคลื่อนไหวเป็นลอนคลื่น ความละเมียดละไมและมองตัวอักษรเป็นเครื่องวัดคุณค่าความงามทางศิลปะนี้ เป็นจุดที่ทำให้ 隶书 (Lìshū) ตอบสนองต่อการใช้งานเพื่อการสื่อสารได้ไม่เต็มที่ อุปสรรคข้อนี้ทำให้เกิดตัวอักษร 楷书 (Kǎishū) ที่พัฒนาโครงสร้างแบบสี่เหลี่ยมแบนปานของ 隶书 (Lìshū) ให้เป็นโครงสร้างแบบสี่เหลี่ยมจัตุรัส เปลี่ยนลักษณะเส้นที่เป็นคลื่นลอนมีลักษณะเคลื่อนไหวให้เป็นเส้นตรงเรียบ (王秀荣, 2013 : 111) เกิดเป็นเส้นขีดมาตรฐานที่ใช้ประกอบเป็นตัวอักษรจีนที่สมบูรณ์แบบที่สุด รูปแบบตัวอักษรแบบ 楷书 (Kǎishū) ได้รับความนิยมและกลายเป็นตัวอักษรต้นแบบที่ยึดถือเป็นแบบแผนว่าเป็นตัวอักษรที่สมบูรณ์ที่สุดมาโดยตลอดจวบจนกระทั่งทุกวันนี้ เนื่องด้วยเส้นขีดและวิธีการเขียนที่สมบูรณ์ มีหลักเกณฑ์ชัดเจน ส่งผลให้มีความสะดวกและรวดเร็วในการเขียน (赵学清、张喆, 2011 : 52) ทั้งนี้ เมื่อเวลาเปลี่ยนผ่านไป เริ่มเกิดการเขียนที่เชื่อมเส้นต่อเส้นเข้าด้วยกัน เพื่อประหยัดเวลาในการเขียน ทำให้เขียนได้เร็วขึ้น ดังเช่นตัวอักษร 草书 (Cǎoshū) ที่เริ่มแรกเกิดจากการเชื่อมเส้นขีดต่อเส้นขีดในอักษร 隶书 (Lìshū) ตัวอักษร 草书 (Cǎoshū) ในระยะเริ่มแรกจึงยังคงอ่านง่ายและอ่านได้ง่ายเพราะโครงสร้างของตัวอักษรแต่ละตัวยังแยกออกจากกัน จนเมื่อพัฒนาเชื่อมโยงเส้นขีดในตัวอักษร 楷书 (Kǎishū) ที่นอกจากเชื่อมเส้นต่อเส้นแล้ว ยังเชื่อมตัวอักษรต่อตัวอักษรเข้าด้วยกัน 草书 (Cǎoshū) ในระยะหลังจึงเริ่มอ่านยาก เพราะย่นย่อเส้นหลายสิบเส้นให้เหลือเพียงสองหรือสามเส้น จนกระทั่งสามารถเขียนตัวอักษรหนึ่งตัวสำเร็จด้วยเส้นเพียงเส้นเดียวได้ ประโยชน์ในแง่การเป็นเครื่องมือสื่อสารของตัวอักษร 草书 (Cǎoshū) นี้จึงค่อนข้างน้อยเพราะเข้าทำนองเขียนง่ายแต่อ่านยาก แต่กลับมีคุณค่าในด้านศิลปะสูงตรงกันข้ามกับตัวอักษร 行书 (Xíngshū) ซึ่งเป็นตัวอักษรที่ผสมผสานข้อดีของ 楷书 (Kǎishū) และ 草书 (Cǎoshū) เข้าด้วยกัน ระหว่างเส้นขีดที่ชัดเจนได้มาตรฐานโครงสร้างสี่เหลี่ยมจัตุรัสเป็นระเบียบอย่าง 楷书 (Kǎishū) กับการเขียนอักษรรูปแบบหวัดเร็ว ลดทอนและเชื่อมต่อเส้นต่อเส้นของ 草书 (Cǎoshū) เกิดเป็นตัวอักษรรูปลักษณะใหม่ที่มีเส้นขีดในตัวอักษรจะเชื่อมต่อกัน แต่โครงสร้างของตัวอักษรยังชัดเจนอ่านง่าย

สังเกตได้ว่า วิวัฒนาการของตัวอักษรจีนในแต่ละช่วงเวลาที่ได้เปลี่ยนแปลงมาอย่างต่อเนื่องนั้น เป็นไปเพื่อจุดประสงค์ที่เด่นชัดยิ่ง นั่นคือการทำให้อักษรจีนที่เคยมีมาแต่เดิม “ซับซ้อนน้อยลง” หรือ “ง่ายขึ้น” นั่นเอง เรามองเห็นการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ในแง่กลวิธีการประดิษฐ์ตัวอักษรที่พยายามนำเสียงเข้ามาเป็นองค์ประกอบในการสร้างตัวอักษรใหม่แทนการสื่อความหมายผ่านรูปอักษร เปลี่ยนการสื่อสารผ่านรูปภาพให้เป็นการสื่อสารผ่านสัญลักษณ์ เปลี่ยนแปลงโครงสร้าง เส้นขีดและวิธีการเขียนด้วยการลดทอนจำนวน

เส้นขีดให้น้อยลง ดึงเส้นโค้งให้เป็นเส้นตรง เปลี่ยนเส้นโค้งให้เป็นเส้นหักมุม กล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดนี้เป็นไปใน 2 ลักษณะ คือ ลดจำนวนเส้น และทำเส้นให้เขียนง่ายขึ้น (张静贤, 2004 : 6 -10) ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงในหลากหลายลักษณะเหล่านี้ต่างล้วนมุ่งไปเพื่อให้ตัวอักษรจีนใช้งานได้สะดวก เร็ว ง่าย และสื่อสารชัดเจน ตอบสนองต่อการสื่อสาร ตอบสนองต่อเทคโนโลยีการพิมพ์ และตอบสนองต่อเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ในการเขียน รวมทั้งตอบสนองต่อเหตุผลทางการปกครอง (邵敬敏, 2007 : 75) ซึ่งจากวิวัฒนาการของตัวอักษรจีนตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น 张静贤 (2004 : 6 - 10) ได้สรุปลักษณะการเปลี่ยนแปลงรอบด้านจากอดีตจนถึงปัจจุบันเหล่านี้ออกเป็น 3 ช่วงเวลา ได้แก่

ช่วงที่ 1 ตัวอักษรรูปภาพ (图形化, Túxíng huà) ได้แก่ ตัวอักษรในชวง甲骨文 (Jiǎgǔwén) และ 金文 (Jīn wén) เป็นตัวอักษรในยุคบุกเบิกตัวอักษร มีลักษณะเหมือนภาพวาด การเขียนตัวอักษรเหมือนการวาดรูป มีความเสมือนจริงชัดเจน แต่ความเป็นมาตรฐานของตัวอักษรน้อย ไม่มีหลักเกณฑ์แบบแผนใด ๆ ในการเขียน ไม่ว่าจะ เป็นขนาด หรือรูปลักษณะ ตัวอักษรมีความซับซ้อนสูง ไม่สะดวกในการเขียน สิ้นเปลืองเวลา เครื่องมืออุปกรณ์ที่ใช้จารึกตัวอักษร คือ มีด กระจกเงา กระจกสัตรี เครื่องสัมฤทธิ์

ช่วงที่ 2 ตัวอักษรประกอบด้วยเส้นวาด (线条化, Xiàntiáo huà) จากรูปวาดเสมือนจริงในช่วงเวลาแรก ตัวอักษรจีนลดทอนจำนวนเส้นขีดให้น้อยลง ลัดขั้นตอนการวาด ลดความยาวของเส้นให้สั้นลง ปรับส่วนโค้งส่วนงอให้ตรงมากขึ้น เพื่อประหยัดเวลาในการเขียนให้สะดวกและเร็วขึ้น ตัวอักษรเริ่มพ้นจากการเป็นรูปภาพ และมีขนาดเล็กใหญ่เท่ากันสม่ำเสมอ เป็นระเบียบ แต่เส้นในตัวอักษรก็ยังคงมีความโค้งงอ คดเคี้ยว และยังคงเขียนยากอยู่ อุปกรณ์การเขียนเปลี่ยนจากมีดเป็นฟักัน จากกระจกสัตรีและกระจกเงา กระจกแทนที่ด้วยแผ่นไม้ แผ่นไม้ไผ่ ตัวอย่างของตัวอักษรนี้ คือ ตัวอักษร 小篆 (Xiǎozhuàn)

ช่วงที่ 3 ตัวอักษรประกอบด้วยเส้นขีด (笔画化, Bǐhuà huà) ตัวอักษรในช่วงที่ 3 ของการเปลี่ยนแปลงมีโครงสร้างที่เป็นสี่เหลี่ยมชัดเจน หลุดพ้นจากการเป็นอักษรรูปภาพโดยสมบูรณ์ เส้นโค้งมีการยึดดึงเป็นเส้นตรง ส่วนโค้งเปลี่ยนเป็นการหักมุม และมีเส้นขีดมาตรฐานเกิดขึ้นหลากหลายรูปแบบรองรับการประกอบขึ้นเป็นตัวอักษรจีน ตัวอย่างตัวอักษรในช่วงนี้ ได้แก่ 隶书 (Lìshū) ที่เขียนง่ายกว่า 小篆 (Xiǎozhuàn) และเมื่อเชื่อมเส้นต่อเส้นเพื่อย่นย่อเวลาเขียนให้เร็วขึ้นก็จะเป็นตัวอักษรแบบหวัด 草书 (Cǎoshū) หรือตัวอักษร 楷书 (Kǎishū) ซึ่งไม่หลงเหลือความเป็นรูปภาพใด ๆ บนตัวอักษรอีกต่อไป ความโค้งมนที่เคยมีก็หายไป เป็นตัวอักษรที่ได้รับความนิยมในการใช้ตลอด 2,000 ปีที่ผ่านมา หรือ ตัวอักษร 行书 (Xíngshū) ซึ่งมีลักษณะคาบเกี่ยว

อยู่ระหว่างอักษร 楷书 (Kǎishū) กับ 草书 (Cǎoshū) ซึ่งเขียนได้เร็วและอ่านได้ง่าย อุปกรณ์การเขียนพัฒนาเป็น พู่กัน กระดาษ หมึก อาศัยความอ่อนนุ่มสปริงตัวของพู่กันเป็นตัวช่วยในการเขียน

แม้ตัวอักษรจีนจะผ่านการพัฒนาเปลี่ยนแปลงมานับครั้งไม่ถ้วนจนกลายเป็นตัวอักษรที่สมบูรณ์ในการสื่อความหมาย แต่จีนกลับไม่เคยหยุดนิ่งที่จะพัฒนาตัวอักษรประจำชาติของตน ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบอบสังคมนิยม ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนก็ได้ปฏิวัติวัฒนธรรมรวมทั้งตัวอักษรอีกหลายต่อหลายครั้ง หนึ่งในนั้นคือการสร้างอักษรจีนตัวย่อขึ้นแทนอักษรจีนตัวเต็ม ทุกการเปลี่ยนแปลงของตัวอักษรจีนที่เกิดขึ้น ล้วนมีหลักการ มีแบบแผน และมีเป้าหมาย การปรับลดทอนเส้นขีดและโครงสร้างตัวอักษร ทุกการเปลี่ยนแปลงล้วนต่อเนื่องยาวนาน และบังเกิดผลสัมฤทธิ์ที่ยิ่งใหญ่ ทั้งยังเป็นฐานให้กับการเปลี่ยนแปลงในครั้งต่อ ๆ ไป การเปลี่ยนแปลงที่ไม่ใช่เพียงแค่การเอาตัวรอด “หนีตาย” เฉพาะหน้านี้เป็นมาอย่างมั่นคง แข็งแรงจนทำให้ตัวอักษรจีนเป็นตัวอักษรที่มีระบบแบบแผน เก้าแก่แต่ยังมีชีวิต ตราบจนถึงทุกวันนี้

ตัวเต็ม	ตัวย่อ		ตัวเต็ม	ตัวย่อ		ตัวเต็ม	ตัวย่อ
馬	马		愛	爱		語	语
ม้า			รัก			ภาษา	
鳥	鸟		門	门		筆	笔
นก			ประตู			ปากกา	
車	车		電	电		魚	鱼
รถ			ไฟฟ้า			ปลา	
書	书		幾	几		寫	写
หนังสือ			กี่ (ปลุจฉาสรรพนาม)			เขียน	
學	学		個	个		聽	听
เรียน			อัน (ลักษณนาม)			ฟัง	
買	买		點	点		讀	读
ซื้อ			จุด			อ่าน	

บทส่งท้าย

ใด ๆ ในโลกล้วนอนิจจัง สรรพสิ่งล้วนไม่จีรังยั่งยืน ตลอด 3,000 กว่าปีของตัวอักษรจีนเป็นเครื่องแสดงให้เห็นเช่นนั้นด้วยเช่นกัน เราเห็นความพยายามในการสร้างสิ่งที่ไม่เคยปรากฏให้เกิดขึ้น การพัฒนาเปลี่ยนแปลงสิ่งที่มีอยู่นั้นให้คงอยู่และเจริญเหมาะสมกับทุกสภาพกาลของการใช้งาน เห็นการพยายามค้นคว้ารักษาสิ่งที่มีและหาทางออกจากทางตันที่เผชิญอยู่เพื่อหาเส้นทางที่กว้างขวาง ปลอดภัยและเหมาะสมสำหรับตนเอง สิ่งเหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นว่า อักษรจีนไม่เคยหยุดนิ่งในสภาพรอรับการเปลี่ยนแปลง แต่การเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมลวดทอนเกิดขึ้นอยู่เสมอในหน้าประวัติศาสตร์การวิวัฒนาการตัวอักษรจีน เมื่อจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงก็เปลี่ยน และเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างมีระบบแบบแผนชัดเจน ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงในลักษณะ “หนีตาย” อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงในลักษณะ “หนีตาย” อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงที่มีผลมาจากข้อจำกัดและการวางแผน ในขณะที่มองเห็นจุดเด่นในตัวอักษรของตน ก็ยอมรับในส่วนที่ขาดและพร้อมเสริมเพิ่มให้เต็ม ในขณะที่มองเห็นว่าตัวอักษรของตนมีข้อพร่องเรื่องระบบเสียงในตัวอักษร ไม่เหมือนระบบการเขียนด้วยอักษร (alphabetic writing system) ในภาษาอื่น ก็พร้อมปรับตัวเข้าสู่กระแสความเป็นไปของระบบภาษาเขียนโลก โดยไม่ทิ้งเส้นเลือดหลักภายในที่หล่อเลี้ยงชีวิตของระบบภาษาเขียนของภาษาจีนตลอด 3,000 กว่าปีทั้งไป เกิดเป็นการปรับเปลี่ยนที่ยืนอยู่บนพื้นฐานของการเป็นตัวเอง ด้วยการสร้างอักษรสี่เสียงที่ผนวกรวมกับอักษรสี่ความอย่าง 形声字 (Xíngshēng zì) และในขณะที่มองเห็นว่าตัวอักษรของตนมีความซับซ้อนด้วยจำนวนเส้นขีดและลักษณะของเส้นขีด ก็ปรับทอนจำนวนและลักษณะเส้นขีดในตัวอักษรลงเพื่อให้สะดวกต่อการเขียนมากยิ่งขึ้น คำพูดที่ว่า ตัวอักษรจีนคืออักษรรูปภาพ จึงอาจถูกต้องในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่อยู่ห่างจากปัจจุบันถึง 3,000 ปี มาแล้วเท่านั้น เพราะในวันนี้ อักษรภาพที่ยังมีชีวิต ยังหายใจ และยังไม่ตายจากโลกแห่งการสื่อสารในปัจจุบันวิวัฒนาการมาไกลเกินกว่าคำว่าอักษรภาพแล้ว

แม้ว่าภาพที่คนทั่วไปมองเห็นจากตัวอักษรจีนคือความซับซ้อน ยุ่งยาก ไร้กฎเกณฑ์และระบบระเบียบทั้งปวง แต่เนื้อหาตลอดบทความนี้คงพอทำให้มองเห็นได้ว่าความเป็นจริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ ความมีที่มาที่ไปที่หายากรากลึกจนทุกวันนี้ การรู้และเข้าใจในระบบตัวอักษรอันถือเป็นสมบัติประจำชาติชิ้นใหญ่ของตนที่ชนชาติจีนเป็นอยู่ทำให้ตัวอักษรจีนคงกระพัน ผู้เขียนมองว่าความรู้อย่างถ่องแท้ในสิ่งที่ เป็นของตน หรือในสิ่งที่ เป็นทรัพย์สินสมบัติของตนนั้น จะไม่ทำให้ตัวอักษรจีนสูญสลายไป หาคำเพราะจำนวนประชากร

ที่มากเป็นอันดับ 1 ของโลก แต่เพราะเขาจะรู้จุดเป็นจุดตาย หนทางรอดและรวมทั้งการจัดการเส้นทางชีวิตของระบบตัวอักษรจีนได้ดีที่สุด

ตัวอักษรจีน ไม่เพียงแต่ทำให้ประชากรจำนวน 1,300 ล้านคนหรือมากกว่านั้น ที่แตกต่างกันในภาษาพูดอันหลากหลายสามารถถ่ายทอดข้อมูลเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตเข้าใจตรงกันได้ผ่านการเขียน แต่ยังบันทึกความเป็นไปของโลกตลอด 3,000 กว่าปีที่ผ่านมา หากคุณค่าของตัวอักษรวัดจากผลของการเป็นเครื่องมือสื่อสารเพื่อเชื่อมชีวิตต่อชีวิต ผู้เขียนมองว่า ภายใต้การสื่อสารและผลานความหมายผ่านอักษรเขียนธรรมชาติตลอดระยะเวลา 3,000 กว่าปีที่ผ่านมา อักษรจีนคือตัวอักษรที่สมบูรณ์ ในอนาคตตัวอักษรจีนจะปรับเปลี่ยนไปในทิศทางใดอีก คำถามนี้ผู้เขียนคงยากที่จะตอบ แต่เชื่อมั่นว่า หากเจอช่องทางที่สามารถพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไปอีกได้ จีนคงไม่รีรออยู่กับที่ ทั้งนี้คงไม่ใช่ในลักษณะของการเปลี่ยนระบบการเขียนของตนจากระบบการเขียนด้วยคำ (logographic writing system) ไปเป็นระบบการเขียนแบบอื่นเป็นแน่ เพราะตลอด 3,000 กว่าปีที่ผ่านมา ภายใต้ลักษณะอันโดดเด่นทางตัวอักษรที่แตกต่างจากภาษาจำนวนมากในโลก อีกทั้งความโกลาหลและการผ่านร้อนผ่านหนาวในช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่มานับครั้งไม่ถ้วน ตัวอักษรจีนได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า “ประโยชน์” และ “คุณค่า” ของตัวอักษรที่ตัวเองประดิษฐ์คิดค้นขึ้นจากการใช้งานจริงมากมายเพียงใด ไม่ว่าภายภาคหน้าหากเกิดวิกฤติทางตัวอักษรขึ้นมาอีกครั้ง ผู้เขียนเชื่อเหลือเกินว่าตัวอักษรจีนจะหาทางออกไปพบเส้นทางใหม่ที่เหมาะสมกับตัวเองได้อีกครั้งหนึ่ง

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการบริหารโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ. (2539). สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เล่มที่ 18 (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : ครูสภา.
- คล่อง ศิริประภาธรรม. (2556). ประวัติศาสตร์จีน กำเนิดมนุษย์ตีค้ำบรรพ์ถึงอารยธรรมใหม่. กรุงเทพฯ : ตถาตา พับลิเคชั่น.
- จรัลวีไล จรูญโรจน์, ม.ล. (2548). ภาษาศาสตร์เบื้องต้น. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปราณี กุลละวณิช และคณะ. (2537). ภาษาทัศนศึกษา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐพล เดชขจร. (2553). ตามรอยอักษรโบราณ : จากคูนิฟอร์มถึงร่องไกรทองโก. กรุงเทพฯ : พี. วาทิน พับลิเคชั่น.

- ไพโรจน์ โพธิ์ไทร และคณะ. (2556). **ภูมิหลังจีน**. กรุงเทพฯ ฯ : ว่างอักษร.
- สุริยา รัตนกุล. (2555). **อรรถศาสตร์เบื้องต้น** (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์. (ม.ป.ป.). **ภาษาเขียนและตัวอักษร ใน สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ เล่มที่ 18 เรื่องที่ 6**. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก [http://kanchana.pisek.or.th/kp6/sub/book/book.php?book=18&chap=6&page=t18-6-infode tail04.html](http://kanchana.pisek.or.th/kp6/sub/book/book.php?book=18&chap=6&page=t18-6-infode%20tail04.html) [2559, มีนาคม 2].
- 海 恩. (2010). **象形字典**. [Online]. Retrieved from <http://www.vividict.com>. [2559, มีนาคม 25].
- 严文明. (2006). **中华文明史 (第一卷)**. 北京. 北京大学出版社.
- 王秀荣. (2013). **国际汉语汉字与汉字教学**. 北京. 高等教育出版社.
- 张静贤. (2004). **汉字教程**. 北京. 北京语言大学出版社.
- 邵敬敏. (2007). **现在汉语通论**. 第二版. 上海. 上海教育出版社.
- 赵学清, 张喆. (2011). **汉字文化趣谈**. 陕西. 陕西师范大学出版总社有限公司.
- 王秀荣. (2013). **国际汉语汉字与汉字教学**. 北京. 高等教育出版社.
- 马景仑. (2002). **汉语通论**. 南京. 江苏古籍出版社
- 许慎. (1963). **说文解字**. 北京. 中华书局.
- 《汉字五千年》编委会. (2009). **汉字五千年**. 北京. 新星出版社.
- 达世平. **神奇的汉字 1**. (CD - ROM). 北京语言大学电子音像出版社.